

AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

dla Gminy Dobrzeń Wielki

**Opracował:
Krzysztof Okrański**

Opole, grudzień 2008 r.

Spis treści

Rozdział I. WSTĘP.....	3
I.1. Przedmiot i cel opracowania.....	3
I.2. Zakres i metodyka wykonania opracowania.....	3
Rozdział II. CHARAKTERYSTYKA GMINY DOBRZEŃ WIELKI.....	4
Rozdział III. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA	11
III.1. Wody powierzchniowe i podziemne.....	11
III.2. Gospodarka odpadami.....	11
III.3. Powietrze atmosferyczne.....	11
III.4. Klimat akustyczny.....	12
III.5. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	13
III.6. Ochrona przyrody.....	13
III.7. Poważne awarie, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne oraz klęski żywiłowe.....	19
Rozdział IV. CELE, PRIORYTETY I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE DOBRZEŃ WIELKI 20	20
IV.1. Ochrona gleb i powierzchni ziemi.....	20
IV.2. Gospodarka wodno-ściekowa.....	20
IV.3. Gospodarka odpadami.....	22
IV.4. Ochrona powietrza atmosferycznego.....	22
IV.5. Ochrona przed hałasem.....	24
IV.6. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.....	24
IV.7. Ochrona przyrody.....	25
IV.8. Ochrona przed skutkami poważnych awarii oraz bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne.....	26
IV.9. Edukacja ekologiczna.....	27
Rozdział V. PROGRAM WYKONAWCZY.....	28
V.1. Instytucje odpowiedzialne.....	28
V.2. Narzędzia realizacji programu.....	28
V.3. Źródła finansowania.....	31
V.4. Harmonogram rzeczowo-finansowy wdrażania programu.....	38
V.5. Monitoring i ocena realizacji programu.....	49

Rozdział I. WSTĘP

I.1. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest aktualizacja programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla gminy Dobrzeń Wielki.

Niniejszy program został sporządzony jako realizacja obowiązków gminy wynikających z zapisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. nr 25, poz. 150, z późn.zm.) oraz ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. nr 39, poz. 251, z późn.zm.), dotyczących sporządzania gminnych programów ochrony środowiska oraz gminnych planów gospodarki odpadami. Dokumenty te służą realizacji polityki ekologicznej państwa na szczeblu lokalnym. Przyjęte w programie priorytety oraz zadania gminy Dobrzeń Wielki służyć będą realizacji obowiązujących wymogów ustawowych w dziedzinie ochrony środowiska, zasad wynikających z programów rządowych, zasad zrównoważonego rozwoju Polski oraz innych dokumentów strategicznych w gminie. Efektem realizacji programu będzie poprawa stanu środowiska oraz wdrożenie efektywnego zarządzania środowiskiem w gminie.

I.2. Zakres i metodyka wykonania opracowania

Zakres opracowania spełnia wymagania określone w przepisach ustawy Prawo ochrony środowiska. Program obejmuje działania gminy na najbliższe cztery lata, tj. 2008 - 2011 oraz obejmujące w perspektywie kolejne cztery lata, tj. 2012 – 2015. Treść programu jest zgodna z obowiązującymi przepisami prawa, programami rządowymi z zakresu ochrony środowiska oraz odpowiednich dokumentów programowych rangi regionalnej i lokalnej. Aktualizacja programu zawiera ogólną charakterystykę gminy oraz charakterystykę i ocenę aktualnego stanu środowiska, sporządzoną na podstawie inwentaryzacji i analizy zagadnień związanych z ochroną środowiska w gminie Dobrzeń Wielki. Analizę przeprowadzono w oparciu o:

- informacje uzyskane bezpośrednio z gminy,
- studium zebranych materiałów wejściowych,
- dostępne wyniki monitoringu środowiska,

Opracowanie określa cele, priorytety i zadania ochrony środowiska w zakresie: ochrony gleb i powierzchni ziemi, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym, ochrony przyrody, ochrony przed skutkami poważnych awarii oraz edukacji ekologicznej. Założone cele podzielono na cele krótkoterminowe, do realizacji w latach 2008 – 2011 oraz średnioterminowe, do realizacji w perspektywie kolejnych czterech lat, czyli do roku 2015.

Podstawą formułowania celów i priorytetów były wyniki przeprowadzonej analizy stanu środowiska oraz identyfikacja potrzeb gminy w zakresie ochrony środowiska. Przy formułowaniu priorytetów i celów ekologicznych kierowano się wytycznymi zawartymi w obowiązujących przepisach prawa polskiego, obowiązujących dokumentów rządowych oraz innych dokumentów strategicznych. Opracowanie zawiera program wykonawczy, tj. określa: instyTC□progrM017 rgrorn□amAmeg 5□iceemEfektem ²re izacjaModpad

Rozdział II. CHARAKTERYSTYKA GMINY DOBRZEŃ WIELKI

Ogólna charakterystyka. Położenie administracyjne Gminy

Gmina Dobrzeń Wielki położona jest w centralnej części województwa opolskiego i powiatu opolskiego. W skład gminy wchodzi 9 sołectw: Dobrzeń Wielki, Chróścice, Czarnowąsy, Kup, Dobrzeń Mały, Borki, Świerkle, Krzanowice, Brzezie. Od południa gmina Dobrzeń Wielki graniczy z miastem Opole, od południowego zachodu, poprzez rzekę Odrę, z gminą Dąbrowa, od północnego zachodu z gminą Popielów, od północy z gminą Pokój, od północnego wschodu z gminą Murów oraz od wschodu z sołectwami gminy Łubniany.

Gmina Dobrzeń Wielki zajmuje powierzchnię 9 142 ha (91,4 km²), co stanowi 5,76 % powierzchni powiatu opolskiego oraz 0,97 % obszaru województwa opolskiego. Gęstość sieci osadniczej mierzona liczbą miejscowości na 100 km² powierzchni wynosi 9,89. Jest to wartość niższa od wskaźnika charakteryzującego powiat opolski (13,48), a także niższa od wskaźnika dla województwa opolskiego (16,88).

Gmina ma charakter przemysłowo – rolniczy. Na terenie gminy działają ok. 1 191 podmiotów gospodarczych, z których największa liczba znajduje się na terenie sołectw Dobrzeń Wielki i Czarnowąsy. Widoczny jest wysoki stopień rozwoju drobnych indywidualnych gospodarstw rolnych. Liczba gospodarstw rolnych w gminie Dobrzeń Wielki wynosi ogółem 840. Gminę można zakwalifikować do obszarów o średnio dobrych warunkach do produkcji rolnej. Na terenie gminy występuje również produkcja zwierzęca, w której główny udział ma chów bydła i trzody chlewnej.

Położenie gminy w regionie jest korzystne. Wpływ na to mają szczególnie walory naturalne oraz usytuowanie w pobliżu miasta Opole, przez które przebiegają ważne szlaki transportowe: drogowe, kolejowe oraz wodne.

Położenie geograficzne, rzeźba terenu, krajobraz

Gmina Dobrzeń Wielki położona jest na wysokości od 143 do 163 m n.p.m. Najwyżej położony punkt w gminie to wzniesienie zlokalizowane we wsi Krzanowice o wysokości 162,8 m n.p.m., zaś najniżej usytuowane są tereny położone w dolinie rzeki Odry, na wysokości Babiego Lasu – 143,0 m n.p.m. Centralna i północna część gminy to prawie płaska równina, w obrębie której miejscami spotykane są wydmy.

Obszar gminy charakteryzuje się mało zróżnicowanym ukształtowaniem powierzchni terenu. Jest to rzeźba polodowcowa, nizinna, rozcięta doliną rzeki Odry. Oprócz naturalnych form morfologicznych, aktualne ukształtowanie powierzchni jest również skutkiem działalności antropogenicznej w wyniku której powstały formy wypukłe: nasypy drogowe i kolejowe, wały przeciwpowodziowe oraz zagłębienia po wyrobiskach kruszyw i łąkach ceramicznych.

Zagospodarowanie terenu

Struktura użytkowania gruntów w gminie przedstawia się następująco:

- użytki rolne: 4 544 ha,
- lasy i grunty zadrzewione: 3 406 ha,
- pozostałe grunty i nieużytki: 1 192 ha.

Budowa geologiczna i hydrogeologiczna

Obszar gminy Dobrzeń Wielki zlokalizowany jest w granicach monokliny przedsudeckiej. Tą jednostkę geologiczną tworzą osadowe serie skalne z permu i triasu na podłożu dolnokarbońskich szarogłazów i łupków. Na utworach monokliny zalegają osady kredy górnej tworzące część wschodniego skrzydła niecki kredy opolskiej. Następną warstwę stanowią utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Na powierzchni terenu zalegają osady czwartorzędowe oraz lokalnie kredy górnej (w okolicach Dobrzeń Małego). Starsze utwory znane są tylko z wierceń badawczych.

Głównymi surowcami zalegającymi na terenie całego powiatu opolskiego jest kruszywo naturalne i surowce ceramiki budowlanej. Główne złoża tego terenu stanowią piaski, piaski ze żwirem oraz ily, a także bazalt i margiel. Na obszarze gminy Dobrzeń Wielki znajdują się udokumentowane złoża kopalne: „Dobrzeń” (złożenie wapieni i margli przemysłu cementowego), „Chróstyce – Siołkowice” (złożenie kruszyw naturalnych), „Siołkowice 2” (złożenie kruszyw naturalnych z towarzyszącymi piaskami formerskimi), „Chróstyce” (złożenie kruszywa naturalnego), „Brzezie – Zachód” (złożenie piasków i żwirów rzecznych) oraz „Brzezie – Elektrownia” (złożenie piasków rzecznych).

Gleby w gminie Dobrzeń Wielki charakteryzują się dużym udziałem frakcji piasku, co powoduje, iż są one wrażliwe na wpływ erozyjnych czynników zewnętrznych (np. woda, wiatr), które mogą wywierać negatywny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie gleb.

Na terenie gminy Dobrzeń Wielki widoczny jest ponadto obszar zniszczenia powierzchni ziemi, który pokrywa się z obszarem wydobywania odkrywkowego kopalni, dlatego istotnym jest właściwe zrehabilitowanie tych terenów.

Według regionalizacji zwykłych wód podziemnych północny obszar gminy leży w obrębie regionu wrocławskiego, w subregionie kluczborskim, natomiast południowy w rejonie opolskim, w subregionie triasu opolskiego regionu śląsko – krakowskiego. Wody podziemne w obrębie gminy występują w utworach: czwartorzędowych, trzeciorzędowych, kredy, triasu oraz permu.

Głębokość zalegania wód gruntowych jest zróżnicowana – w przykorytowych, zalewowych częściach dolin rzek, w szczególności Odry, Małej Panwi i Brynicy poziom wód gruntowych zlokalizowany jest bardzo płytko, nawet kilkadziesiąt cm pod powierzchnią terenu, na obszarach starych teras akumulacyjnych Odry oraz utworów wodnolodowcowych poziom waha się od 2 do 5 m, natomiast na wyniesieniach garbu Opolskiego, w południowej części gminy 5 do 10 m.

Na obszarze gminy Dobrzeń Wielki wyodrębniono cztery Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP):

1. GZWP nr 323: Subzbiornik rzeki Stobrawa – obejmuje obszar północno - zachodnich oraz centralnych rejonów gminy. Subzbiornik rzeki Stobrawa wymaga najwyższej ochrony (Obszar Najwyższej Ochrony).
2. GZWP nr 333: Opole – Zawadzkie - obejmuje południowe krańce gminy Dobrzeń Wielki, wymaga najwyższej ochrony (ONO).
3. GZWP nr 335: Krapkowice – Strzelce Opolskie - zbiornik zalegający pod GZWP nr 333, występuje na obszarze obejmującym południową i centralną część gminy Dobrzeń Wielki, wymaga wysokiej ochrony (Obszar Wysokiej Ochrony).
4. GZWP nr 336: Niecka Opolska – obejmuje obszar obejmujący południową część gminy Dobrzeń Wielki, wymaga wysokiej ochrony (OWO).

Zróżnicowana budowa geologiczna podłoża sprawia, że warunki występowania i krążenia wód podziemnych są w tym rejonie bardzo skomplikowane

Sieć hydrograficzna

Gmina Dobrzeń Wielki charakteryzuje się bogatym systemem wód powierzchniowych. System ten tworzą trzy duże rzeki: Odra, Mała Panew i Brynica oraz liczne mniejsze rzeki (Jemielnica, Swornica, Żydówka, Brzeziczanka) i potoki, zgrupowania stawów, wyrobiska poeksploatacyjne, torfowiska, starorzecza, niewielkie oczka wodne, namuliska, niecki bezodpływowe, tereny zalewowe oraz rozbudowana sieć kanałów i rowów melioracyjnych. Rzeka Odra to główny ciek na obszarze gminy, przepływający z południowego wschodu na północny zachód. Na odcinku tym Odra jest spławna i wykorzystywana do transportu wodnego.

Spółeczność lokalna

Gminę zamieszkuje 13 676 osób (według stanu na 31.12.2007 r.). W rozbiciu na poszczególne miejscowości stan ludności przedstawia się następująco:

- Borki: 524
- Brzezcie: 249
- Chróścice: 2 876
- Czarnowąsy: 3 081
- Dobrzeń Mały: 735
- Dobrzeń Wielki: 4 121
- Krzanowice: 388
- Kup: 1 185
- Świerkle: 517

Gęstość zaludnienia gminy Dobrzeń Wielki w 2005 roku wynosiła 154 osób/km². To wartość prawie dwukrotnie większa od gęstości zaludnienia powiatu opolskiego, wynoszącej 85 osób/km² oraz około 40% większa od wartości dla województwa opolskiego 112 osób/km². Gęstość zaludnienia gminy Dobrzeń Wielki jest dość wysoka jak na gminy wiejskiej ze względu na znaczny wpływ bezpośredniego sąsiedztwa aglomeracji opolskiej.

Według Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego, mieszkańców gminy Dobrzeń Wielki zakwalifikowano do mieszkańców terenów wiejskich.

Charakterystyka pozarolniczego sektora gospodarczego

Pomimo, że gmina Dobrzeń Wielki jest samorządową jednostką wiejską, funkcje produkcyjne zyskują tutaj z roku na rok na znaczeniu i prężnie się rozwijają.

Na terenie gminy zarejestrowanych jest 1 191 podmiotów gospodarczych. Największym zakładem produkcyjnym na terenie gminy jest obecnie BOT Elektrownia Opole SA. Ponadto funkcjonuje tutaj kilkadziesiąt innych zakładów produkcyjnych, zajmujących się głównie przetwórstwem przemysłowym i zatrudniających od kilku do kilkudziesięciu osób każdy. Wśród największych z nich należy wymienić: Knauff Bełchatów Sp. z o.o. Fabryka w Brzeziu k/Opola, MERCOR S.A. z siedzibą w Gdańsku – Zakład Produkcyjny w Dobrzeńcu, Elkom Sp. z o.o., Międzygminny Zakład Wodociągów i Kanalizacji „Prowod”, PROTEC Sp. z o.o. w Chróścicach oraz Blachmet Sp. z o.o. w Chróścicach.

Rolnictwo

Na terenie gminy istnieje 840 gospodarstw rolnych (oraz 3 130 gospodarstw domowych). Pomimo znacznego udziału funkcji produkcyjnych i usługowych w strukturze gospodarczej gminy sektor rolniczy jest także znaczącą gałęzią gminnej gospodarki. Przeważają małe gospodarstwa rolne o areale około 5 ha, zajmujące się głównie uprawą ziemi oraz hodowlą. Gmina Dobrzeń Wielki charakteryzuje się bardzo przeciętnymi warunkami do produkcji rolniczej. Uwarunkowania glebowe decydują, że głównym kierunkiem w produkcji rolniczej jest uprawa roślinna dostosowana do potrzeb produkcji zwierzęcej, na potrzeby ludności i przemysłu przetwórczego oraz hodowla zwierząt.

Infrastruktura techniczna

Gazociągi

Przez teren gminy Dobrzeń Wielki przebiega odgałęzienie od gazociągu wysokoprężnego relacji: Kluczbork – Opole – Przywory do stacji redukcyjno – pomiarowej w Brzeziu, poprzez którą Zakład Gazowniczy w Opolu zajmuje się dystrybucją gazu przewodowego dla mieszkańców gminy. Obecnie w znacznej części zgazyfikowane są miejscowości: Brzezie, Dobrzeń Wielki, Chróścice oraz Kup. Gazyfikacja miejscowości: Dobrzeń Mały, Czarnowasy, Brzezie i Borki będzie rozpatrywana wariantowo, w zależności od rozwoju systemu ciepłowniczego.

Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Na terenie gminy Dobrzeń znajduje się jedna z największych elektrowni w Polsce. BOT Elektrownia Opole SA zlokalizowana jest w odległości 9 km na północ od granic miasta Opola, poniżej ujścia rzeki Mała Panew do Odry, w miejscowości Brzezie.

Obecnie na terenie gminy Dobrzeń Wielki znajdują się sieci wysokiego napięcia 400 kV relacji: Dobrzeń – Pasikowice, Dobrzeń – Wielopole, Dobrzeń – Rokitnica oraz Dobrzeń – Ząbkowice. Linie te stanowią ważne elementy sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego i umożliwiają wyprowadzenie mocy elektrycznej z Elektrowni Opole oraz tranzyt mocy. W miejscowości Dobrzeń Mały znajduje się Główny Punkt Zasilania 400/110 kV. Ponadto przez teren gminy przebiegają linie 110 kV relacji: Dobrzeń – Borki, Borki – Pokój, Dobrzeń – Groszowice, Dobrzeń – Sudecka", Dobrzeń – Ozimek 1, Dobrzeń – Ozimek 2" , Dobrzeń – Hermanowice, Dobrzeń – Siołkowice, Dobrzeń – Zakrzów, Zakrzów – Harcerska, Harcerska – Groszowice, Dobrzeń – Gosławice.

Energię elektryczną pobierają mieszkańcy wszystkich sołectw. Rozprowadzenie energii po sołectwach odbywa się poprzez sieci średniego napięcia SN 15 kV oraz sieci niskiego napięcia.

Transport i komunikacja

Drogowa sieć komunikacyjno – transportowa

Gmina Dobrzeń Wielki posiada korzystne położenie komunikacyjne pod względem połączeń lokalnych, regionalnych i międzynarodowych ze względu na niewielką odległość od miasta Opola (15 km) i dogodne połączenia drogowe, również z pobliskimi gminami.

Na sieć komunikacji drogowej gminy Dobrzeń Wielki składa się sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. W niewielkiej odległości od gminy, w Opolu, przebiegają drogi krajowe:

- nr 45 Chałupki – Racibórz – Opole – Kluczbork – Wieluń – Złoczew;
- nr 46 Kłodzko – Nysa – Opole – Lubliniec – Częstochowa – Szczekociny;
- nr 94 Chojnów – Legnica – Wrocław – Opole – Bytom – Kraków.

Ponadto w odległości 25 km od granic gminy jest autostrada A-4.

Na terenie gminy Dobrzeń Wielki zlokalizowane są 4 odcinki dróg wojewódzkich o łącznej długości 25,8 km. Przebiegają przez miejscowości Borki, Chróścice, Czarnowąsy, Dobrzeń Mały, Dobrzeń Wielki i Kup. Są to drogi relacji:

- nr 454 Opole – Dobrzeń Wielki – Pokój – Namysłów;
- nr 457 Brzeg – Popielów – Dobrzeń Wielki;
- nr 461 Kup – Brynica – Jełowa;
- nr 464 Narok – Chróścice.

Transport kolejowy

Przez teren gminy Dobrzeń Wielki przebiega jedna linia kolejowa. To linia nr 277 relacji Opole Groszowice – Dobrzeń Wielki – Karłowice – Jelcz Laskowice – Wrocław Brochów. Jest to dwutorowa, zelektryfikowana linia kolejowa państwowego znaczenia. Kursowanie pociągów pasażerskich ze względów ekonomicznych zostało zawieszane przez Polskie Koleje Państwowe i obecnie odbywa się na niej tylko ruch towarowy

Gospodarka wodno – ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Zaopatrzenie mieszkańców i podmiotów gospodarczych oraz jednostek użyteczności publicznej w wodę realizowane jest poprzez sieć wodociągową (obejmującą 100% mieszkańców) zasilaną z pięciu ujęć wody podziemnej:

- 1) ujęcie Czarnowąsy, zaopatrujące w wodę miejscowości: Czarnowąsy, Krzanowice i Borki;
- 2) ujęcie Chróścice, zaopatrujące w wodę miejscowości Chróścice, Kup, oraz wsie gminy Pokój: Ładza i Krzywa Góra;
- 3) ujęcie Brzezcie, zaopatrujące w wodę miejscowości: Brzezcie, Świerkle, Dobrzeń Mały oraz Dobrzeń Wielki.

Ponadto, wodę do własnych celów ujmują „Knauf Bełchatów” Fabryka w Brzeziu k/Opola (wody podziemne), Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe „MERCOR” Sp. z o.o. w Gdańsku Oddział w Dobrzeń Wielkim oraz Ubojnia Drobiu „PODLESIE” w Czarnowásach, natomiast BOT Elektrownia Opole S.A. prowadzi pobór wód powierzchniowych (z rzeki Mała Panew) do celów przemysłowych.

Odprowadzanie ścieków

Sieć kanalizacyjna obejmuje obszar niemal całej gminy. Bez kanalizacji pozostają pojedyncze ulice czy regiony o bardzo małym stopniu zabudowy, m.in. przysiółek Otok oraz część miejscowości Chróścice.

Według danych Urzędu Gminy, na terenie gminy znajduje się ok. 300 zbiorników bezodpływowych do gromadzenia nieczystości ciekłych (ścieków z gospodarstw domowych); brak jest informacji na temat występowania przydomowych oczyszczalni ścieków.

Obszar gminy obsługują dwie oczyszczalnie ścieków zlokalizowane w miejscowościach:

- Czarnowąsy o wydajności 400 m³/d - odbiera ścieki z miejscowości: Czarnowąsy, Krzanowice, Borki oraz z miejscowości należących do gminy Łubniany (Kępa).
- Dobrzeń Wielki o wydajności 800 m³/d – odbiera ścieki z terenu wsi Dobrzeń Wielki, Dobrzeń Mały, Kup, Świerkle, Brzezina a w przyszłości być może ze wsi Brynica z gminy Łubniany.

Obecnie istnieją trzy koncepcje rozwoju gospodarki ściekowej:

- 1) ścieki dotychczas oczyszczane przez oczyszczalnię w Czarnowasach będą kierowane do sieci kanalizacyjnej miasta Opola;
- 2) zostanie zmodernizowana oczyszczalnia ścieków w Dobrzeniu Wielkim i będzie ona oczyszczała ścieki z terenu całej gminy;
- 3) obie oczyszczalnie ścieków zostaną zamknięte, a ścieki z terenu całej gminy będą odprowadzane do miasta Opola.

Największy zakład produkcyjny na terenie gminy – BOT Elektrownia „Opole” SA – posiada własną mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków. Oczyszczalnia ścieków posiada także m.in. Spółka Cywilna OKTAN w Krzanowicach oraz Zespół Szpitali Pulmonologiczno-Reumatycznych w Kup.

Zabytki architektury i stanowiska archeologiczne

Na obszarze gminy Dobrzeń Wielki znajduje się 105 obiektów objętych ewidencją konserwatorską, z czego sześć wpisanych jest do rejestru zabytków. Są to: kaplica w Borkach, zespół klasztorny w Czarnowasach, cmentarz parafialny w Czarnowasach, kościół pod wezwaniem Św. Rocha w Dobrzeniu Wielkim, cmentarz ewangelicki w Kup oraz cmentarz rzymsko – katolicki w Kup. Ponadto, na terenie gminy Dobrzeń Wielki zlokalizowanych jest 137 stanowisk archeologicznych, z czego 11 figuruje w rejestrze zabytków, natomiast 45 to stanowiska archeologiczne.

Walory kulturowe chronione są prawem miejscowym przez ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Obecnie na terenie gminy Dobrzeń Wielki obowiązuje strefa "A" ścisłej ochrony konserwatorskiej wokół obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

W strefie "A" zakłada się bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej, gospodarczej i usługowej. Działania konserwatorskie w strefie „A” zmierzają do zachowania i ucytelnienia historycznego układu przestrzennego oraz do konserwacji jego głównych elementów. Wszelka działalność inwestycyjna, budowlana, jak również przebudowy, remonty, adaptacje, dostosowywania do współczesnych funkcji, czy też rozbiórki oraz dokonywania podziałów nieruchomości znajdujących się w obszarze strefy, wymagają uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Turystyka i rekreacja

Atrakcje turystyczne gminy związane są głównie z walorami krajobrazowymi rozległych kompleksów leśnych oraz doliną rzeki Odry, które objęte są prawnymi formami ochrony przyrody. Naturalny krajobraz powinien przyciągać coraz większe rzesze turystów. Znajdą oni tutaj piękne krajobrazy, czystą wodę, kompleksy leśne, pomniki przyrody oraz inne urokliwe zakątki. Ponadto atrakcje turystyczne uzupełnia bogaty zasób zabytków z zespołem klasztornym w Czarnowasach oraz parkami podworskimi na czele. Teren gminy predysponowany jest do rozwoju dwóch rodzajów aktywizacji ekoturystycznej: agroturystyka oraz turystyka wiejska. Walory przyrodnicze regionu powinny wpłynąć na rozbudowę infrastruktury turystycznej, szczególnie bazy noclegowo – gastronomicznej.

Strategia i wizja rozwoju Gminy

Wizja rozwoju gminy została sformułowana w „Strategii Rozwoju Gminy Dobrzeń Wielki” opracowanej w 2007 r. jako hasło „Dobrzeń – tu żyje się dobrze”. Ponadto, zostały sformułowane tu 3 cele strategiczne:

1. Utrzymać i rozwinąć stan posiadania – jakość życia na miarę XXI wieku.
2. Wykorzystać niezwykle położenie – rozwój w oparciu o mocne strony.
3. Usunąć hamulce rozwoju.

Rozdział III. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

III.1. Wody powierzchniowe i podziemne

Występujące na terenie gminy cieki powierzchniowe są systematycznie badane w ramach monitoringu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Opolu, w przekrojach pomiarowych zlokalizowanych w gminie Dobrzeń Wielki. W poniższej tabeli zestawiono wyniki klasyfikacji wód powierzchniowych przepływających przez gminę Dobrzeń Wielki, wg badań przeprowadzonych w 2007 r.

Tabela 1. Wyniki klasyfikacji wód powierzchniowych przepływających przez teren gminy Dobrzeń Wielki za 2007 r.

Lp.	NAZWA CIEKU – przekrój	Wyniki klasyfikacji	
		klasa	wskaźniki decydujące o klasie
1.	MAŁA PAMEW – Czarnowąsy	IV	ChZT-Mn, ChZT-Cr, bakterie fekalne, ogólna liczba bakterii coli, barwa
2.	JEMIELNICA – Czarnowąsy*	III*	Azot Kjeldahla, azotany, azotyny, azot ogólny, bakterie fekalne
3.	SWORNICA – Czarnowąsy	IV	substancje rozpuszczone

* - dane za 2006 r.

Ponadto, na terenie gminy w 2006 i 2007 r. prowadzone były badania wód podziemnych w miejscowości Otok (GZWP 336, górna kreda, głębokość 75 m p.p.t.). Uzyskane dane pozwoliły na zakwalifikowanie ujętej wody w 2006 r. w V klasie czystości (powodem tak niskiej oceny była wysoka zawartość potasu, manganu, żelaza i fluorków), a w 2007 r. – w IV klasie czystości (ze względu na potas, mangan, żelazo i azotyny).

III.2. Gospodarka odpadami

Szczegółową analizę stanu gospodarki odpadami w gminie Dobrzeń Wielki przedstawiono w równoległe opracowywanej integralnej części niniejszego opracowania - „Aktualizacji planu gospodarki odpadami dla gminy Dobrzeń Wielki”.

III.3. Powietrze atmosferyczne

Jakość powietrza atmosferycznego na terenie gminy Dobrzeń Wielki kształtowana jest przez emisję pyłów i gazów, których źródłem są:

- procesy energetyczne i przemysłowe,
- emisja niska,
- komunikacja samochodowa,
- emisja niezorganizowana.

Dla celów oceny jakości powietrza w gminie Dobrzeń Wielki założono, że stopień zanieczyszczenia powietrza kształtuje się na poziomie odniesionym do powiatu opolskiego.

Według wyników rocznej oceny jakości powietrza za 2007 rok, powiat opolski został zaliczony do klasy A (najwyższej, najbardziej pożądanej), co oznacza, że nie są wymagane żadne działania związane z poprawą stanu powietrza.

Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego

Procesy energetyczne i przemysłowe

Głównymi zanieczyszczeniami z procesów energetycznych i procesów przemysłowych na terenie gminy Dobrzeń Wielki są zanieczyszczenia pyłowe i gazowe ze spalania paliw, pyły mechaniczne, związki organiczne z procesów obróbki metali, procesów spawalniczych, pochodzące ze stosowania farb i lakierów itp. Największymi zakładami z terenu gminy Dobrzeń Wielki, emitującymi zanieczyszczenia do powietrza są BOT Elektrownia Opole S.A. w Brzeziu oraz Knauf Bełchatów Sp. z o.o. w Brzeziu.

Emisja niska

Źródła tzw. „emisji niskiej” stanowią w gminie indywidualne domowe systemy grzewcze oraz niewielkie kotłownie pracujące na potrzeby zakładów produkcyjnych i budynków użyteczności publicznej, opalanych paliwami stałymi (koks, węgiel kamienny). Charakterystyczną cechą indywidualnych palenisk węglowych jest ich niska sprawność oraz niepełny proces spalania powodujący nadmierną emisję zanieczyszczeń. Ponadto niewielka wysokość emitorów powoduje koncentrację zanieczyszczeń w bezpośrednim otoczeniu miejsc przebywania ludzi.

Niemniej należy zaznaczyć, że przeważająca większość budynków użyteczności publicznej oraz duża część zakładów produkcyjnych i budynków mieszkalnych podłączonych jest do sieci ciepłej lub gazowej.

Zanieczyszczenia z komunikacji samochodowej

Trasy komunikacyjne stanowią liniowe źródła emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Zanieczyszczenia powietrza tworzą produkty spalania benzyn, olejów napędowych oraz w znacznie mniejszym stopniu gazu LPG. Do zanieczyszczeń atmosfery pochodzących z komunikacji samochodowej zalicza się również pyły powstające podczas zużywania się nawierzchni jezdni oraz podzespołów pojazdów (opony, klocki hamulcowe) – mają one jednak marginalny udział w ogólnym bilansie zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu samochodowego.

Wpływ na wielkość emisji z transportu powierzchniowego mają stan jezdni, konstrukcja i stan techniczny pojazdów, rodzaj spalanego paliwa, płynność ruchu. Toksycznymi produktami spalania paliw są: tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek siarki, pył PM10 (zawierający sadzę oraz śladowe ilości związków ołowiu) oraz lotne związki organiczne (głównie węglowodory alifatyczne).

Emisja niezorganizowana

Źródłami emisji niezorganizowanej na terenie gminy Dobrzeń Wielki jest: oczyszczalnia ścieków w Czarnowasach, oczyszczalnia ścieków w Dobrzeń Wielkim, składowisko odpadów komunalnych w Chróścicach, wydobywanie surowców mineralnych oraz procesy wypalania traw, ściernisk oraz nieużytków.

III.4. Klimat akustyczny

Na klimat akustyczny gminy Dobrzeń Wielki decydujący wpływ ma hałas pochodzący z transportu powierzchniowego oraz obiektów przemysłowych, z czego decydujący wpływ ma emisja hałasu z transportu samochodowego. Przez południowo-zachodnią część gminy przebiegają najbardziej uczęszczane szlaki komunikacyjne, które przecinają się w centrum Dobrzeń Wielkiego. Poziom hałas komunikacyjny, szczególnie odczuwalnego w tych miejscach wiąże się z kilkoma czynnikami, wśród których najważniejsze to stan i sposób eksploatacji pojazdów oraz nawierzchni jezdni. Stan techniczny dróg, który w pojedynczych miejscach nie jest doskonały, powoduje dodatkowe wstrząsy oraz zmniejsza płynność poruszających się pojazdów, co pośrednio wpływa na klimat akustyczny gminy.

Źródła hałasu występującego w środowisku podzielić można na dwie podstawowe kategorie: hałas komunikacyjny oraz hałas przemysłowy. Źródłem hałasu komunikacyjnego są drogowe i kolejowe korytarze transportowe. Z kolei do źródeł hałasu przemysłowego można zaliczyć Elektrownię Opole oraz wiele drobnych źródeł, których oddziaływanie jest odczuwalne jedynie w postaci skumulowanej (same w sobie źródła nie stanowią uciążliwości, ale sytuacja ta może wyglądać inaczej w sytuacji pokrywania się oddziaływań od kilku indywidualnych źródeł).

Pełna ocena stopnia zagrożenia środowiska hałasem nie jest możliwa ze względu na brak prowadzonego monitoringu hałasu komunikacyjnego na terenie gminy.

III.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Źródłami promieniowania elektromagnetycznego (PEM) na terenie gminy Dobrzeń Wielki jest infrastruktura elektroenergetyczna na terenie Elektrowni Opole, a także przebiegające przez teren gminy linie przesyłowe wysokich i najwyższych napięć. Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są również anteny nadawczo-odbiorcze telefonii komórkowej oraz anteny nadawcze sygnału radiowego.

Według danych WIOŚ za 2007 r., pomiary przeprowadzone w Dobrzeń Wielkim przy ul. Opolskiej wykazały brak przekroczenia dopuszczalnych wartości natężenia pól elektromagnetycznych.

III.6. Ochrona przyrody

Szata roślinna

Obszar gminy Dobrzeń Wielki w związku z dość znacznym zróżnicowaniem siedlisk, obfituje w chronione i rzadkie gatunki roślin. Bogactwo roślinności gminy Dobrzeń Wielki jest odzwierciedleniem dużej ilości siedlisk, jakie wykształciły się tu w wyniku zróżnicowanej rzeźby terenu, różnego typu gleb, warunków klimatycznych i wilgotnościowych. Zróżnicowanie ww. warunków umożliwiło rozwój wielu zbiorowiskom roślinnym, takim jak: zbiorowiska wodne i szuwarowe, łąki, zbiorowiska leśne, zbiorowiska polne, zbiorowiska antropogeniczne związane z terenami zabudowanymi, okrajkami, zrębami leśnymi, miejscami wydeptywanymi.

Zbiorowiska leśne obszaru gminy Dobrzeń Wielki są zagrożone głównie przez zmianę warunków hydrologicznych siedlisk. Wszelkie zmiany w warunkach wodnych mogą powodować nieodwracalne zmiany w składzie gatunkowym zbiorowisk roślinnych. Dla zbiorowisk roślin wodnych i szuwarowych duże znaczenie mają zmiany chemizmu wód. Bardzo niekorzystne są również zręby zupełne oraz nasadzanie sosny na siedliskach lasów liściastych.

Świat zwierząt

Na terenie gminy Dobrzeń Wielki stwierdzono występowanie wielu przedstawicieli świata zwierząt objętych ochroną gatunkową. Do miejsc cennych przyrodniczo, uznanych za ostoje fauny zalicza się następujące tereny:

dolina rzeki Odry od ujścia Małej Panwi,
stawy hodowlane 2 km na zachód od Świerkli, wraz z przylegającymi do nich podmokłymi łąkami,
dolina Małej Panwi,
wzrostki położone w okolicach Chróścic i Dobrzeń Wielkiego,
kompleksy łąk i pól uprawnych na skraju Borów Stobrawsko – Turawskich,
kompleksy leśne wchodzące w skład Borów Stobrawsko – Turawskich.

Do największych zagrożeń dla fauny występującej na terenie gminy Dobrzeń Wielki należą:

regulacja lub zwiększenie zanieczyszczenia Odry,
likwidacja starych, dziuplastych i martwych drzew w lasach,
zmiany stosunków wodnych prowadzące do osuszania terenów podmokłych,
zalesianie oraz samorzutne zarastanie przez drzewa śródleśnych łąk i bagien,
usuwanie pojedynczych i rosnących w grupach starych drzew na terenach otwartych,
likwidacja zbiorników wodnych,
likwidacja śródpolnych alei.

Jako najbardziej zagrożone gatunki z uwagi na zanikanie odpowiednich siedlisk (przesuszenie terenów, melioracje, usuwanie śródpolnych zadrzewień i krzewów) należy uznać gatunki związane z terenami wodno-błotnymi i krajobrazem rolniczym - ptaki i płazy.

Obszary o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych

Obszary bogate przyrodniczo na terenie gminy Dobrzeń Wielki skupione są wokół doliny Odry będącej korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym oraz wokół dolin Małej Panwi, Brynicy, a także kompleksów leśnych położonych we wschodniej i północnej części gminy.

Istniejące i proponowane formy ochrony przyrody

W granicach gminy Dobrzeń Wielki występują następujące formy ochrony przyrody:

- 1) Stobrawski Park Krajobrazowy,
- 2) 2 pomniki przyrody (drzewa),
- 3) częściowo się pokrywające obszary sieci Natura 2000: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Grądy w Dolinie Odry” oraz Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Grądy Odrzańskie”
- 4) korytarze ekologiczne istotne dla właściwego stanu ochrony ww. obszarów ochrony przyrody (w tym: 2 obszary węzłowe sieci ECONET-PL).

Na terenie gminy Dobrzeń Wielki proponuje się (zgodnie z „Inwentaryzacją i waloryzacją przyrodniczą gminy Dobrzeń Wielki” wydaną w listopadzie 2001 r.) utworzenie następujących form ochrony przyrody:

- 1) obszarowe formy ochrony przyrody:
  - Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Odry,
- 2) pomniki przyrody:
  - dąb szypułkowy w miejscowości Czarnowąsy, w pobliżu odejścia drogi na Świerkle,
  - lipa drobnolistna w miejscowości Borki przy ul. Struga,

– dąb szypułkowy rosnący nad rowem odwadniającym na południe od wsi Otok.

– użytki ekologiczne:

– użytek ekologiczny „Nadwodnik” - obszar żwirowni w Chróścicach - liczne występowanie rzadkiej w Polsce rośliny - nadwodnika trójpręcikowego,

– użytek ekologiczny „Ziemowit” – strefa przyujściowa Małej Panwi wraz

ze związanymi z doliną rzeki specyficznymi biocenozami starorzeczy, wilgotnych łąk zalewowych i pastwisk,

– użytek ekologiczny „Osoka” – dobrze zachowane starorzecze Odry z typową roślinnością wodną i szuwarową,

– użytek ekologiczny „Bobrek” - fragment łąk położony na północ od miejscowości Czarnowąsy.

3) zespoły przyrodniczo krajobrazowe:

– zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Stawki”- obiekt położony jest w sąsiedztwie linii kolejowej Opole - Wrocław Nadodrze w pobliżu stacji PKP. Są to wypełnione wodą wyrobiska surowców piaszczysto - gliniastych,

– zespół przyrodniczo - krajobrazowy „Podlesie” – zlokalizowany pomiędzy Świerklami a Czarnowásami. Proponowany obszar uzupełnia system ochrony krajobrazowej w rejonie południowego skraju Stobrowskiego Parku Krajobrazowego. Proponowany zespół obejmuje zbiorowiska leśne, łąkowe, pastwiskowe i upraw rolnych,

– zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Brynicy”- obszar położony na północnym skraju gminy i obejmuje dolinę rzeki Brynicy na zachód od Kup,

4) stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej

– stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Wydma”- największa na terenie gminy wydma położona w lasach na północny wschód od Kup,

– stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Terasa” – zróżnicowany hipsometrycznie system teras doliny Odry koło miejscowości Czarnowąsy,

– stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Starorzecze koło Chróścic”,

– stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Starorzecze koło Dobrzeń Wielkiego”,

– stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Starorzecze koło Niewodnik”,

– stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej „Starorzecze koło Żelaznej”.

Są to największe starorzecza doliny Odry na terenie gminy.

OBSZARY NATURA 2000

[źródło:http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/dane/pdf/pl/PLB020002_Grady_Odrzanskie.pdf]

Na terenie gminy znajduje się obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) Natura 2000 „**Grady Odrzańskie**” (PLB020002). Obszar ten obejmuje 70-cio kilometrowy odcinek doliny Odry między Narokiem a Wrocławiem. Dolina pokryta jest lasami, łąkami, pastwiskami i polami uprawnymi. Lasy składają się przede wszystkim z drzewostanów

dębowo-grabowych, jednakże zachowały się małe płyty zadrzewień olszowo – wiązowych i wierzbowo - topolowych. Znajdują się tu liczne ciek wodne, stare koryta rzeczne, pozostałości rozlewisk i stawów. Teren jest silnie zmeliorowany.

WARTOŚĆ PRZYRODNICZA I ZNACZENIE OSO „Grądy Odrzańskie”

Ostoja ptasia o randze europejskiej E 57. Występują co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowe następujących gatunków ptaków: dzięcioł zielonosiwy, kania czarna (PCK), muchołówka białoszyja, czapla siwa; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują: bocian biały, bocian czarny, kania ruda (PCK), trzmielojad, bielik (PCK), sieweczka rzeczna, srokoś i dzięcioł średni (C7). Do podstawowych zagrożeń ptaków należy zaliczyć: zanieczyszczenia wód i osuszanie terenu. Zagrożenia mogłyby wystąpić w wypadku odstępiania od obowiązujących zasad gospodarki leśnej.

Na terenie OSO „Grądy Odrzańskie” występują następujące formy ochrony: Grodzisko Ryczyńskie (1,8 ha), Kanigóra (5,1 ha), Łacha Jelcz (6,9 ha), Zwierzyniec (9,0 ha) Stobrawski Park Krajobrazowy (52637,0 ha)

Gatunki ptaków, których dotyczy Artykuł 4 Dyrektywy Rady 79/409/EWG i gatunki wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG: *Ixobrychus minutus* (bączek), *Ciconia nigra* (bocian czarny), *Ciconia ciconia* (bocian biały), *Pernis apivorus* (trzmielojad), *Milvus migrans* (kania czarna), *Milvus milvus* (kania ruda), *Haliaeetus albicilla* (bielik), *Circus aeruginosus* (błotniak stawowy), *Porzana parva* (zielonka), *Crex crex* (derkacz), *Grus grus* (żuraw), *Caprimulgus europaeus* (lelek), *Alcedo atthis* (zimorodek), *Picus canus* (dzięcioł zielonosiwy), *Dryocopus martius* (dzięcioł czarny), *Dendrocopos medius* (dzięcioł średni), *Lullula arborea* (lerka), *Sylvia nisoria* (jarzębatka), *Ficedula parva* (mucholówka mała), *Ficedula albicollis* (mucholówka białoszyja), *Lanius collurio* (gąsiorek), *Emberiza hortulana* (ortolan).

Regularnie występujące ptaki migrujące nie wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG *Podiceps grisegena* (perkoz rdzawoszyi), *Podiceps nigricollis* (zausznik), *Ardea cinerea* (czapla siwa), *Anas crecca* (cyraneczka), *Bucephala clangula* (gągoł), *Mergus merganser* (nurogęś), *Falco subbuteo* (kobuz), *Coturnix coturnix* (przepiórka), *Charadrius dubius* (sieweczka rzeczna), *Gallinago gallinago* (kszyk).

POWIĄZANIA OSO „GRĄDY ODRZAŃSKIE” Z INNYMI OBSZARAMI NATURA 2000

„Grądy w Dolinie Odry” (PLH020017), specjalny obszar ochrony siedlisk (SOO) - obszar obejmuje kilka kompleksów leśnych w dolinie Odry pomiędzy Wrocławiem a Oławą. Do obszaru włączono również fragmenty samej doliny rzecznej. Teren o dużej mozaice siedlisk – od suchych muraw i fragmentów borów na wydmach piaszczystych po roślinność wodną i szuwarową starorzeczy i oczek wodnych. Duża część fitocenozy lęgowej jest przekształcona w wyniku odcięcia od zalewów po obwałowaniu koryta Odry, jednak przy największych powodziach są one zalewane. Śródleśne polany wyróżniają się bogatą florą, a ich najcenniejsze fragmenty zachowały się na terenach wodonośnych Wrocławia.

Klasy siedlisk występujących na terenie SOO: ciek wodny, grunty orne, lasy iglaste, lasy liściaste, lasy mieszane, lasy w stanie zmian, łąki i pastwiska, miejsca eksploatacji, odkrywkowej, tereny luźno zabudowane, tereny przemysłowe, tereny rolnicze z dużym udziałem elementów naturalnych, zbiorniki wodne, złożone systemy upraw i działek.

WARTOŚĆ PRZYRODNICZA I ZNACZENIE SOO „GRĄDY W DOLINIE ODRY”

W obszarze znajduje się jeden z większych kompleksów leśnych (grądów i łągów) w dolinie Odry, wraz z terenami łąkowymi, charakteryzujący się też dużą różnorodnością siedlisk podmokłych. Łącznie zidentyfikowano tu **10 rodzajów** siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 20 gatunków z Załącznika II tej dyrektywy. Obszar jest kluczowy dla zachowania w regionie kumaka nizinnego, trąski grzebieniastej, modraszka nausithos, modraszka telejus, czerwończyka, nieparka i kozioroga dębosza, z siedlisk zaś - łąk zmiennowilgotnych i łągów wiązowo-jesionowych. Szczególnie bogata jest roślinność wodna i mokradłowa. Na tym terenie znajduje się m.in. jedno z najlepiej zachowanych stanowisk kotewki orzecha wodnego *Trapa natans* w dolinie Odry. Cenna jest też flora łąkowa. Gatunki wymienione w p. 3.3. z motywacją D to gatunki prawnie chronione w Polsce.

Typy siedlisk znajdujących się na terenie opisywanego obszaru: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*, Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*), Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*), Ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), łąki selemicowe (*Cnidion dubii*), Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe), łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*).

Obszar obejmuje rezerваты przyrody: Zwierzyniec (7,73 ha; 1958), Kanigóra (5,12 ha; 1958), Grodziska Ryczyńskie (1,83 ha; 1958), Łacha Jelcz (6,9 ha; 1949), użytek ekologiczny: Zimowitowa Łąka (2,17 ha; 1994). Projektuje się utworzenie Parku Krajobrazowego Doliny Środkowej Odry. Proponuje się utworzenie kolejnych 5 rezerwatów, 4 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, 7 użytków ekologicznych.

OBSZAR SOO „Grądy w Dolinie Odry” jest powiązany z następującymi obszarami chronionymi: Zwierzyniec, Łacha Jelcz, Kanigóra, Grodziska Ryczyńskie, Zimowitowa Łąka.

Główne czynniki i rodzaje działalności człowieka wpływające na obszar:

- zmiana sposobu uprawy,
- wycinka lasu,
- pozyskiwanie/usuwanie zwierząt,
- wydobywanie piasku i żwiru,
- pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych,
- zanieczyszczenia wód,
- odwadnianie.

Do najpoważniejszych zagrożeń dla tego terenu należą: naturalna sukcesja w wyniku zaprzestania użytkowania fitocenoz łąkowych i pastwiskowych, zaorywanie łąk, zręby zupełne i osuszanie podmokłych fragmentów lasów, eksploatacja piasku

i żwiru, zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami komunalnymi, dzięki wysypiska śmieci, niekontrolowana turystyka i wędkarstwo, inwestycje związane ze zmianą koryta Oławy, zamiana gruntów rolnych na działki budowlane.

Dolina podlega działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Istniejące obiekty i urządzenia związane z ochroną przeciwpowodziową wymagają utrzymywania ich w należytym stanie technicznym. Prace z zakresu ochrony przeciwpowodziowej dotyczą różnych fragmentów doliny rzecznej. Przy ich wykonywaniu powinna zostać zachowana dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego doliny i nie pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków, których ochrona jest celem utworzenia obszaru Natura 2000.

POTENCJALNY PROPONOWANY OBSZAR NATURA 2000 Ujście Nysy i Stobrawy [PLH16_11]

Obszar ostoi obejmuje fragment doliny Odry z ujściowymi odcinkami Nysy Kłodzkiej i Stobrawy. Jest to jeden z najważniejszych i największych terenów zalewowych w obrębie województwa opolskiego. Dolina Odry ulega tu poszerzeniu na skutek łączenia się z dolinami dużych rzek Nysy Kłodzkiej i Stobrawy. Teren ma charakter płaski z zaznaczającymi się licznymi obniżeniami starorzeczy. Obniżenia terenowe charakteryzują się różnymi stadiami sukcesji ekologicznej od otwartych wód, do zbiorowisk szuwarowych, turzycowisk i olsów. W budowie geologicznej dominują ciężkie mady. Lokalnie występują namuły. Większość obszaru zlokalizowana jest w międzywale i na polderach zalewowych i podlega cyklicznym zalewom powodziowym. Koryta głównych rzek z wyjątkiem niektórych odcinków Nysy Kłodzkiej są uregulowane. W strukturze użytkowania gruntów charakterystyczny jest znaczny udział gruntów ornych wysokich klas bonitacyjnych. Krajobraz ma charakter mozaikowaty za sprawą występowania licznych starorzeczy, zadrzewień oraz łąk, turzycowisk i lasów.

Podstawowe znaczenie obszaru związane jest z koniecznością zachowania dużych obszarowo i dobrze zachowanych lasów grądowych i łągów nadrzecznych, wraz z towarzyszącymi im starorzeczami. Na terenie ostoi występuje 6 typów siedlisk przyrodniczych chronionych, wśród których największe powierzchnie osiągają nadrzeczne lasy mieszane z dębem, wiązami i jesionem, występujące wzdłuż dużych rzek oraz lasy dębowo-grabowe (grądy). Jest to obszar największej koncentracji starorzeczy na Opolszczyźnie. Ważny też dla ochrony kumaka nizinnego.

Najważniejszym zagrożeniem dla obszaru jest obniżanie poziomu wód gruntowych na skutek melioracji rolniczych i leśnych. Istotnym elementem mogą tu być również regulacje przeciwpowodziowe. Grozi to zmianami warunków abiotycznych najcenniejszych ekosystemów leśnych oraz może spowodować degradację starorzeczy. Dla siedlisk nieleśnych najważniejszym zagrożeniem jest intensywny rozwój rolnictwa, w szczególności związany z upraszczaniem struktury przestrzennej krajobrazu i zaorywaniem łąk i pastwisk.

Obszar w ok. 90% zlokalizowany jest w obrębie Stobrawskiego Parku Krajobrazowego i w całości w OSOP Grądy Odrzańskie.

Zieleń urządzona

Zieleń urządzona, w tym parki, zieleńce oraz zieleń towarzysząca zabudowie mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej, stanowi ważny składnik ekologicznego systemu obszarów chronionych gminy. Obszar gminy Dobrzeń Wielki objęty jest zasięgiem parków kulturowych o wysokich walorach krajobrazu kulturowego: „Krajobraz Reliktów Puszczy Odrzańskiej” (w całości, z wyjątkiem południowych

i południowo-zachodnich krańców) oraz „Dolina Odry” (południowe i południowo-zachodnie krańce).

Lasy

Obszary leśne położone są wzdłuż północno - wschodniej granicy gminy Dobrzeń Wielki. Lasy gminy Dobrzeń Wielki należą do Parku Krajobrazowego Lasów Stobrawsko - Turawskich. Park ten obejmuje węzeł o znaczeniu międzynarodowym - biocentrum, europejskiej sieci ekologicznej ECONET (17M w systemie ECONET- PL) oraz położoną w tym obszarze ostoję ptactwa o randze europejskiej. Na obszarze gminy Dobrzeń Wielki, cechującej się dużą lesistością, występuje większość zbiorowisk leśnych charakterystycznych dla terenów nizinnych.

III.7. Poważne awarie, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne oraz klęski żywiołowe

W gminie Dobrzeń Wielki, rozpatrując potencjalne zagrożenia dla środowiska należy wziąć pod uwagę zagrożenia pożarowe, zagrożenia związane ze skutkami innych klęsk żywiołowych takich jak powódź, huragany, śnieżyce itp. oraz zagrożenia związane z magazynowaniem i transportem niebezpiecznych środków chemicznych i toksycznych środków przemysłowych.

Lasy nadleśnictwa Kup, do którego należą lasy znajdujące się na terenie gminy Dobrzeń Wielki, zaliczają się do I kategorii zagrożenia pożarowego. Zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa punkty czerpania wody są wystarczające do celów pożarowych. W pięciu wsiach gminy: Dobrzeń Wielki, Chróścice, Czarnowąsy, Dobrzeń Mały i Kup znajdują się jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Obiekty budowlane na terenie gminy Dobrzeń Wielki w większości wykonane są z materiałów niepalnych. W budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, wielorodzinnych lub gospodarstwach rolnych korzystających z gazu może wystąpić zagrożenie związane z wybuchem gazu. Do północnej części Dobrzeń Wielkiego, do Brzezia, Kup i Chróścic doprowadzono gaz ziemny i obecnie trwa dalsza rozbudowa sieci. Część gospodarstw domowych posiada również butle gazowe. Mogą one spowodować duże zagrożenie w przypadku rozszczelnienia butli lub instalacji gazowych.

Jeden zakład z terenu gminy Dobrzeń Wielki został zakwalifikowany do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jest to BOT Elektrownia OPOLE S.A. w Brzeziu. Ryzyko wystąpienia awarii dotyczy również obiektów i terenów stacji z etyliną, olejem napędowym i gazem propan-butan.

Ze względu na przebieg przez teren gminy ważnych arterii komunikacyjnych drogowych i kolejowych, trasami tymi prowadzony jest również transport toksycznych środków przemysłowych, niebezpiecznych substancji chemicznych oraz materiałów szczególnie niebezpiecznych. Zagrożenie stanowi także tzw. „transport dziki”, czyli prowadzony nieprzystosowanymi środkami transportu, bez odpowiednich zabezpieczeń, w ilościach ponad normatywnych, przez kierowców nie posiadających stosownych uprawnień.

Rozdział IV. CELE, PRIORYTETY I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W GMINIE DOBRZEŃ WIELKI

IV.1. Ochrona gleb i powierzchni ziemi

Gleby w gminie Dobrzeń Wielki charakteryzują się dużym udziałem frakcji piasku, co powoduje iż są one wrażliwe na wpływ czynników zewnętrznych (np. woda, wiatr, zanieczyszczenia), które mogą wywierać negatywny wpływ na stan tych gleb. Poprawę jakości gleby w warunkach produkcji rolniczej można uzyskać poprzez zwiększenie ilości masy organicznej lub ekstensywne użytkowanie. Negatywny wpływ czynników erozyjnych można ograniczyć przez zwiększenie ilości zadrzewień śródpolnych oraz przez przekształcenie gruntów ornych w trwałe użytki zielone. Koniecznością jest również przeprowadzenie waloryzacji rolniczej w celu wyeliminowania zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem produktów rolniczych z przeznaczeniem na cele spożywcze. Tereny, które nie mogą stanowić bazy do produkcji rolniczej na cele konsumpcyjne, można przeznaczyć pod uprawę roślin energetycznych, które będą źródłem biomasy na cele opałowe.

Eksploracja złóż surowców naturalnych powinna odbywać się zgodnie z wymogami ochrony środowiska, obowiązującymi przepisami i zasadami zrównoważonego rozwoju. Istnieje potrzeba monitorowania obiektów, w których prowadzona jest eksploatacja surowców naturalnych pod kątem ochrony powierzchni ziemi i gleb.

Cele krótkookresowe do 2011 roku

Cele krótkoterminowe w zakresie ochrony ziemi i gleb obejmują następujące działania:

- identyfikacja gruntów zanieczyszczonych w celu podjęcia działań w celu doprowadzenia ich do stanu właściwego,
- zapobieganie degradacji i erozji gleb poprzez racjonalną gospodarkę zasobami naturalnymi.

Cele średniookresowe do 2015 roku

Cele średniookresowe w zakresie ochrony ziemi i gleb obejmują następujące działania:

- okresowa kontrola zawartości metali ciężkich, składników nawozowych oraz odczynu pH w glebach użytkowanych rolniczo,
- ochrona i wykorzystanie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych w celach turystycznych,
- promocja rolnictwa ekologicznego,
- organizacja cyklu szkoleń dla rolników obejmujących zasady kodeksu dobrych praktyk rolniczych,
- wykorzystanie nieużytków na uprawy energetyczne,
- rekultywacja terenów zdegradowanych przez przemysł wydobywczy.

IV.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Z analizy aktualnego stanu gospodarki wodno-ściekowej w gminie Dobrzeń Wielki wynika, że potencjalne źródło zagrożenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych stanowią przede wszystkim:

ścieki bytowo-gospodarcze z zabudowy mieszkaniowej na obszarach nieskanalizowanych,

ścieki deszczowe spływające z dróg, placów i stacji paliw, brak urządzeń podczyszczających,
zanieczyszczenia spływające z pól, szczególnie w okresach po nawożeniu gruntów rolnych,
gminne składowisko odpadów w Chróścicach.

W związku z powyższym należy podjąć w gminie działania mające na celu wyeliminowanie tych zagrożeń. Priorytetowym zadaniem w zakresie gospodarki ściekowej w gminie Dobrzeń Wielki jest modernizacja oczyszczalni ścieków w Dobrzeniu Wielkim pod kątem dostosowania efektów oczyszczania do obowiązujących wymogów, a także zwiększenia dopływu ścieków w wyniku rozbudowy sieci kanalizacyjnej. Alternatywą dla tego rozwiązania jest przekierowanie całości lub części ścieków z terenu gminy do kolektora prowadzącego do oczyszczalni ścieków w Opolu. Istotnym jest także objęcie systemem kanalizacji obszarów przewidzianych do zamieszkania w perspektywie najbliższych 5-10 lat.

Docelowo należy założyć również rozbudowę istniejącej kanalizacji deszczowej, tak aby wszystkie ulice na terenach zurbanizowanych były w nią wyposażone. Przy odprowadzaniu ścieków deszczowych z terenów zanieczyszczonych (stacje benzynowe, parkingi itp.) należy przewidywać wykonanie odpowiednich systemów oczyszczających.

W rejonach, gdzie budowa kanalizacji sanitarnej jest nieuzasadniona ze względów technicznych, bądź ekonomicznych należy przewidzieć budowę lokalnych lub przydomowych oczyszczalni ścieków.

Z analizy stanu istniejącego w zakresie zaopatrzenia w wodę wynika, że cały teren gminy zamieszkały obecnie przez ludzi jest zwodociągowany.

Planowane na najbliższe lata inwestycje obejmują działania modernizacyjne i usprawniające istniejący system zaopatrzenia w wodę, tj.: wymianę awaryjnych odcinków sieci oraz uzbrojenie w sieć wodociągową i kanalizacyjną terenów pod budownictwo mieszkaniowe.

Produkcję rolną należy prowadzić w sposób ograniczający i zapobiegający zanieczyszczeniu wód związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Należy upowszechniać dobre praktyki rolnicze, w szczególności na drodze organizowania szkoleń dla rolników.

Na terenie gminy brak jest kompleksowo rozpoznanego i sprecyzowanego zakresu niezbędnych przedsięwzięć dotyczących ochrony przed powodzią i suszą.

Cele krótkookresowe do 2011 roku

Realizacji przyjętych priorytetów ekologicznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Dobrzeń Wielki służyć będą następujące cele krótkookresowe:
modernizacja oczyszczalni ścieków w Dobrzeniu Wielkim oraz w Czarnowasach bądź opcjonalnie przekierowanie ścieków oczyszczanych w tych obiektach do oczyszczalni ścieków w Opolu,
budowa kanalizacji sanitarnej na obszarach nieskanalizowanych,
identyfikacja i zalegalizowanie nielegalnych kolektorów i rowów służących do odprowadzania ścieków bytowych i komunalnych,
inventaryzacja istniejących systemów kanalizacji deszczowych wraz z oceną ich stanu technicznego,

kontrola istniejących zabezpieczeń wodnych i rozpoznanie potrzeb w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego,
współpraca przy opracowaniu programu ochrony przed powodzią w zlewni rzeki Odry oraz Małej Panwi,
magazynowanie obornika i zbiorników na gnojnicę w gospodarstwach rolnych w sposób zapewniający wymogi ochrony środowiska,
promocja rolnictwa ekologicznego oraz Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.

Cele średniookresowe do 2015 roku

Do wytypowanych celów średniookresowych w perspektywie do 2015 r. w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej należą:

- modernizacja istniejącej oraz budowa nowej (na terenach przeznaczonych pod budownictwo) sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- edukacja oraz propagowanie postaw i zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody,
- propagowanie budowy lokalnych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie przewidzianych do skanalizowania,
- budowa kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi,
- prowadzenie monitoringu oddziaływania składowiska odpadów w Chróścicach na środowisko,
- prowadzenie akcji informacyjnej i propagowanie wśród rolników tzw. Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,
- utrzymanie przeciwpowodziowej funkcji terenów zalewowych,
- rozwój współpracy regionalnej w celu doprowadzenia wód Małej Panwi lepszemu stanowi czystości.

IV.3. Gospodarka odpadami

Zagadnienia dotyczące celów, priorytetów i zadań ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami omówiono szczegółowo w równoległe opracowywanej integralnej części niniejszego opracowania: „Aktualizacji planu gospodarki odpadami gminy Dobrzeń Wielki”.

IV.4. Ochrona powietrza atmosferycznego

Z analizy aktualnego stanu w zakresie ochrony powietrza na terenie gminy Dobrzeń Wielki wynika, iż poprawy stanu powietrza należy wiązać przede wszystkim z działaniami w zakresie ograniczania:

- emisji niskiej,
- emisji pochodzącej z procesów energetycznych i przemysłowych,
- emisji pochodzącej z transportu powierzchniowego,
- emisji niezorganizowanej.

Redukcji emisji z procesów spalania paliw energetycznych, w tym emisji niskiej należy się spodziewać przede wszystkim wskutek prowadzenia działań na rzecz rozwoju i modernizacji systemów sieci ciepłowniczej i gazu przewodowego w gminie oraz w związku z prowadzeniem działań na rzecz obniżenia energochłonności obiektów.

Należy podjąć akcje zachęcające do wykonywania termomodernizacji budynków i instalacji ciepłowniczych (docieplenia budynków, wymiana okien, wymiana kotłowni węglowych na „ekologiczne” olejowe lub gazowe). Konieczne będzie również przeprowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie: korzyści płynących ze

stosowania paliw ekologicznych, poszanowania energii cieplnej i elektrycznej, szkodliwości spalania odpadów komunalnych w paleniskach domowych.

Zgodnie ze „Strategią rozwoju energetyki odnawialnej” przyjmującej jako cel strategiczny zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym do 7,5% w 2010 r. należy wykonać analizę możliwości wykorzystania biomasy (głównie drewna i słomy) jako źródła energii odnawialnej w zakładach produkcyjnych, gospodarstwach rolnych, szklarniach, fermach znajdujących się na terenie gminy Dobrzeń Wielki. W przypadku pozytywnych wyników analizy należy rozpocząć akcje promującą wykorzystanie biopaliw jako źródła zastępczego dla tradycyjnych kotłowni węglowych.

W Gminie Dobrzeń Wielki istnieją również możliwości wykorzystania energii z cieków wodnych, poprzez budowę małych elektrowni wodnych; wykorzystanie takich źródeł energii powinno się odbywać z zachowaniem priorytetu ochrony przyrody oraz dobrego stanu wód.

W ramach działań ograniczających emisję zanieczyszczeń z transportu drogowego należy przeprowadzić remonty dróg gminnych, wprowadzać do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pasów zieleni pomiędzy drogami, a zabudową mieszkaniową. Na ograniczenie emisji z transportu samochodowego wpłynie usprawnienie systemu komunikacji samochodowej oraz promocja komunikacji zbiorowej. Do ograniczenia emisji zanieczyszczeń z transportu samochodowego przyczyni się również opracowanie gminnego programu budowy ścieżek rowerowych i promocja komunikacji rowerowej.

Cele krótkoterminowe do 2011 roku

Cele krótkoterminowe w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego stanowią:

- opracowanie gminnego studium wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- systemowe działania na rzecz ograniczenia niskiej emisji,
- opracowanie gminnego programu budowy ścieżek rowerowych, tak by kontynuowane były działania mające na celu ukształtowanie układu tras rowerowych o funkcjach komunikacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych,
- identyfikacja lokalnych uciążliwych źródeł zanieczyszczenia powietrza oraz podejmowanie działań na rzecz ograniczenia tych uciążliwości.

Cele średniookresowe do 2015 roku

Jako cele do realizacji do 2015 roku w zakresie ochrony powietrza przyjęto następujące zadania:

- rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej w Dobrzeniu Wielkim, Czarnowasach, Dobrzeniu Małym, Borkach, Brzeziu i Chróścicach,
- gazyfikacja miejscowości Brzezie, Dobrzeń Wielki, Dobrzeń Mały, Kup, Czarnowąs, Chróścice, Borki, Krzanowice oraz Świerkle
- termomodernizacja budynków (docieplanie, wymiana okien, modernizacja instalacji ciepłych),
- realizacja zadań zapisanych w gminnym studium wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- dofinansowanie działań modernizacyjnych indywidualnych systemów grzewczych,
- edukacja ekologiczna w zakresie poszanowania energii cieplnej i elektrycznej, korzyści z termomodernizacji, zachęcania do stosowania paliw alternatywnych dla węgla (proekologicznych), szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych,

- prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych,
- promowanie publicznych środków transportu,
- tworzenie ścieżek rowerowych,
- egzekwowanie zakazu wypalania traw i ściernisk,
- zmniejszenie przez jednostki gospodarcze materiało- i energochłonności produkcji,
- wprowadzanie przyjaznych środowisku technologii, modernizacja, hermetyzacja i automatyzacja procesów technologicznych.

IV.5. Ochrona przed hałasem

W zakresie hałasu pochodzącego z transportu samochodowego, poprawy stanu akustycznego należy spodziewać się w wyniku modernizacji i przebudowy tras komunikacyjnych, właściwej dbałości o stan nawierzchni dróg oraz budowy obwodnic. Redukcję uciążliwości hałasu komunikacyjnego można uzyskać również poprzez zastosowanie ekranów akustycznych oraz wymianę okien na dźwiękoizolacyjne. Ograniczenie ponadnormatywnego oddziaływania hałasu kolejowego można osiągnąć poprzez modernizację torowisk, wymianę taboru kolejowego, właściwe utrzymanie torowiska oraz ograniczenie dopuszczalnej prędkości na wytypowanych obszarach. W planach zagospodarowania przewidzieć należy wydzielenie terenów zieleni izolacyjnej w obrębie terenów zabudowy mieszkaniowej od strony ciągów komunikacyjnych.

W zakresie ograniczenia hałasu ze źródeł przemysłowych pochodzących od każdego pojedynczego zakładu przemysłowego, warsztatu czy placówki handlowo- usługowej, należy identyfikować uciążliwe obiekty oraz podejmować działania administracyjne w celu ograniczenia uciążliwości hałasowych.

Cele krótkoterminowe do 2011 roku

Cele krótkoterminowe w zakresie ochrony przed hałasem obejmują stworzenie i aktualizację bazy danych o źródłach uciążliwości akustycznej dla środowiska.

Cele średniookresowe do 2015 roku

Cele średniookresowe obejmują następujące działania:

- prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych,
- identyfikacja źródeł uciążliwości akustycznych oraz podejmowanie działań administracyjnych w celu ograniczenia uciążliwości,
- ograniczenie uciążliwości akustycznej dróg i tras kolejowych do poziomu wymaganego przepisami, stosowanie od strony drogi i torów kolejowych okien o zwiększonej izolacyjności akustycznej, lokalizacja ochronnych pasów zieleni,
- uwzględnianie w ewentualnych zamianach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszczalnych wartości poziomu dźwięku w środowisku dla poszczególnych jednostek strukturalnych.

IV.6. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

W celu zapewnienia ochrony środowiska przed skutkami elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenie gminy Dobrzeń Wielki należy prowadzić działania zapobiegawcze polegające na:

przestrzeganiu przepisów dotyczących dopuszczalnych poziomów promieniowania niejonizującego, szczególnie na obszarach zabudowań mieszkalnych oraz na terenach dostępnych dla ludności,

systematycznej kontroli poziomu promieniowania szczególnie na obszarach zabudowy mieszkalnej i w miejscach dostępnych dla ludności.

Cele krótkoterminowe do 2011 roku

Jako cel krótkoterminowy z zakresu ochrony przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym wyznaczono nadzór planistyczny nad nowo powstającymi źródłami emisji.

Cele średniookresowe do 2015 roku

Główny cel średnioterminowy, jaki przyjęto dla gminy Dobrzeń Wielki, jest kontrola i ograniczenie emisji niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego do środowiska poprzez:

- uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego aspektów związanych z promieniowaniem niejonizującym, preferowanie mało konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego,
- wyeliminowanie emisji promieniowania niejonizującego ze źródeł będących zagrożeniem dla ludzi i środowiska.

IV.7. Ochrona przyrody

Podstawowymi działaniami w kierunku ochrony wartości środowiska przyrodniczego i poprawy stanu aktualnego w tym zakresie na terenie gminy są:

- ochrona istniejących oraz powoływanie nowych obszarów i obiektów chronionych na mocy przepisów o ochronie przyrody,
- zachowanie ciągłości „węzłów”, „korytarzy” i „łączników” ekologicznych, zwłaszcza w obrębie systemu dolin cieków wodnych i kompleksów leśnych w celu ochrony zagrożonych siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt.

Na terenie gminy Dobrzeń Wielki ochrona przyrody realizowana będzie przez ustanawianie i obejmowanie ochroną prawną nowych obszarów cennych przyrodniczo jak również poprzez pielęgnację i konserwację istniejących form ochrony przyrody. W celu zachowania unikatowych naturalnych obszarów proponowane jest utworzenie nowych obszarów ochrony przyrody. Proponuje się również tworzenie ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych i krajobrazowo atrakcyjnych. Bardzo istotnym jest popularyzowanie wiedzy o walorach przyrodniczych gminy wśród jej mieszkańców oraz na zewnątrz.

Cele krótkookresowe do 2011 roku

Do celów krótkookresowych w dziedzinie ochrony przyrody, do realizacji w latach 2008 – 2011 należą:

- objęcie ochroną prawną obiektów kwalifikujących się do tej ochrony,
- utrzymanie wysokiego standardu ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczych,
- popularyzacja wiedzy o walorach przyrodniczych gminy.

Cele średniookresowe do 2015 roku

Do celów średniookresowych w zakresie ochrony przyrody, do realizacji do roku 2015 należą:

- pielęgnacja i konserwacja istniejących na terenie gminy obiektów i form ochrony przyrody, w tym zabytkowych założeń zieleni,

- ochrona siedlisk łągowych,
- wdrażanie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno – wypoczynkowych (istniejących i projektowanych) oraz zieleni izolacyjno- osłonowej wzdłuż ciągów komunikacyjnych.
- tworzenie ścieżek przyrodniczo- dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych i krajobrazowo atrakcyjnych.

IV.8. Ochrona przed skutkami poważnych awarii oraz bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne

Na terenie gminy Dobrzeń Wielki znajduje się jeden zakład zakwalifikowany do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Jest nim BOT Elektrownia OPOLE S.A., ze względu na magazynowanie substancji stwarzających zagrożenie dla środowiska. Ryzyko wystąpienia awarii dotyczy również obiektów i terenów stacji z etyliną, olejem napędowym i gazem propan-butan oraz gazociągiem. Przez teren gminy przebiegają ważne arterie komunikacyjne, którymi prowadzony jest transport toksycznych środków przemysłowych, niebezpiecznych substancji chemicznych oraz materiałów szczególnie niebezpiecznych. W związku z powyższym najważniejszym zadaniem i potrzebą w przedmiotowym zakresie jest zapewnienie bezpieczeństwa przewozu, przechowywania i wykorzystania substancji niebezpiecznych, w sposób zapewniający bezpieczeństwo ludzi i środowiska. Nowo opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego powinny uwzględniać potencjalne strefy zagrożenia związane z ryzykiem wystąpienia poważnych awarii wokół obiektów i tras komunikacyjnych.

Działania w zakresie ochrony przed skutkami wystąpienia poważnych awarii w gminie Dobrzeń Wielki powinny być podporządkowane następującym priorytetom:

- zapobieganie ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych,
- ograniczanie zagrożeń związanych z transportem materiałów niebezpiecznych,
- zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego społeczeństwa i środowiska,
- edukacja i informowanie społeczeństwa w zakresie potencjalnych zagrożeń.

Cele krótkoterminowe do 2011 roku

W celu realizacji zamierzonych priorytetów w zakresie ochrony przed skutkami poważnych awarii, do realizacji w latach 2008 – 2011 wybrano cel, jakim jest poinformowanie wybranych grup mieszkańców o ryzyku związanym z ewentualnym wystąpieniem poważnej awarii oraz o sposobach ograniczenia niebezpieczeństwa w przypadku wystąpienia poważnej awarii.

Cele średniookresowe do 2015 roku

W dalszej perspektywie realizacji przyjętych priorytetów służyć będą następujące zadania:

- działania dostosowawcze w zakładach przemysłowych ograniczające ryzyko wystąpienia awarii,
- działania dostosowawcze w zakładach przemysłowych mające na celu ograniczenie potencjalnych skutków wystąpienia awarii,
- egzekwowanie wymogów dotyczących transportu substancji i odpadów niebezpiecznych,
- instruowanie społeczeństwa o zasadach postępowania w wypadku wystąpienia awarii przemysłowych i transportowych,

informowanie społeczeństwa o występujących zagrożeniach, podjętych środkach zapobiegawczych i o działaniach, które będą podjęte w przypadku wystąpienia awarii przemysłowej,
uwzględnianie w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (zmianach planów) potencjalnych stref zagrożenia związanych z ryzykiem wystąpienia poważnych awarii wokół obiektów i tras komunikacyjnych.

IV.9. Edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych warunków wprowadzania w życie zasad zrównoważonego rozwoju i wdrażania w gminie zadań ujętych w programie ochrony środowiska jest aktywny udział świadomego i dobrze wyedukowanego społeczeństwa. Poza edukacją ekologiczną mieszkańców dotyczącą ochrony środowiska w ich życiu codziennym istotna jest również edukacja wśród właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw.

Organizacja edukacji ekologicznej powinna obejmować edukację ekologiczną w formalnym systemie kształcenia oraz pozaszkolny system edukacji:

Rola organów samorządowych w tym zakresie obejmuje:
współdziałanie przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej z organizacjami, instytucjami, Kościołami i Związkami Wyznaniowymi, zakładami pracy, przedstawicielami społeczności lokalnych,
utrzymywanie ścisłej współpracy ze szkołami, zapewniając im warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej,
zapewnienie społeczeństwu dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
upowszechnianie wiedzy o środowisku oraz jego zanieczyszczeniu.

Działania zmierzające do realizacji tego celu mają charakter działań ciągłych, długookresowych i trudno jest tu wyznaczyć cele do osiągnięcia na najbliższe lata. W tym okresie należy zainicjować działania organizacyjne, zmierzające do stworzenia sprawnego systemu edukacji ekologicznej, którego zadaniem jest stały wzrost świadomości mieszkańców.

Cele krótkookresowe do 2011 roku

Edukacja ekologiczna społeczeństwa jest procesem ciągłym, w którym efekty działań obserwuje się często po długim czasie. Celem krótkoterminowym jest więc upowszechnienie wiedzy o walorach przyrodniczych gminy oraz o zachowaniach proekologicznych.

Cele średniookresowe do 2015 roku

W perspektywie działania związane z edukacją ekologiczną będą realizowane poprzez:
wytyczanie i promocję ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych w rejonach przyrodniczo cennych,
promocja działań proekologicznych z przeznaczeniem dla dorosłej części społeczności lokalnej,
promocja agroturystyki i rolnictwa ekologicznego,
opracowanie, wdrożenie i bieżąca realizacja wieloletnich, intensywnych szkoleń dla rolników, w szczególności promujących dobre praktyki rolnicze oraz dla działkowców,
opracowanie, wdrożenie i bieżąca realizacja wieloletnich szkoleń dla leśników,
edukacja ekologiczna nauczycieli,

organizacja konkursów ekologicznych, akcji sprzątnięcia, akcji edukacyjnych, festynów ekologicznych i innych spotkań integrujących mieszkańców, wspieranie edukacji dzieci i młodzieży szkolnej i przedszkolnej – wycieczki, warsztaty, opracowanie i wydawanie folderów przyrodniczych, broszur informacyjnych, plakatów, przewodników, materiałów promocyjnych, organizowanie cyklicznych programów, wystaw, imprez, publikacji w prasie itp., doposażenie bibliotek w najnowsze pozycje w zakresie ochrony środowiska, prowadzenie działalności informacyjnej w Urzędzie Gminy, rozwój systemu udostępniania informacji o środowisku.

Rozdział V. PROGRAM WYKONAWCZY

V.1. Instytucje odpowiedzialne

Głównym realizatorem Programu Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami dla Gminy Dobrzeń Wielki jest Wójt Dobrzeń Wielki.

Proponuje się wyznaczenie przez Wójta osoby odpowiedzialnej za wdrażanie Programu (Kierownika Programu). Osoba ta pełniłaby rolę koordynatora pomiędzy samorządem lokalnym, przedsiębiorstwami, instytucjami monitorującymi stan środowiska oraz mogącymi powstać w przyszłości w gminie organizacjami pozarządowymi. Kierownik programu byłby także odpowiedzialny za monitorowanie efektów realizacji programu, sprawozdawczość z realizacji Programu oraz uruchamianie procedur korygujących.

Uczestników realizacji programu można podzielić na grupy:
podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem (samorząd),
podmioty realizujące poszczególne zadania (samorząd, podmioty gospodarcze, stowarzyszenia, organy i instytucje wyższego szczebla),
podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu (Wójt Gminy Dobrzeń Wielki),
społeczność gminy – odbiorcy programu.

V.2. Narzędzia realizacji programu

Wśród instrumentów realizacji zadań programu i zarządzania ochroną środowiska wyróżnić można instrumenty prawne, ekonomiczno-finansowe, edukacyjno-informacyjne oraz organizacyjno-planistyczne.

Instrumenty prawne

Instrumenty prawne służące realizacji programu wynikają z zadań i kompetencji gminy w zakresie ochrony środowiska, do których należą m.in.:

eliminowanie lub ograniczanie określonych zagrożeń powodowanych funkcjonowaniem społeczności lokalnych, tj. zanieczyszczenia wód, powstawania odpadów komunalnych, niszczenia gleby, powierzchni ziemi i terenów zielonych,
podejmowanie działań związanych z gospodarowaniem przestrzenią, tak aby w ich trakcie realizowane były cele ochrony środowiska (zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, przywracanie środowiska do właściwego stanu, zachowanie walorów krajobrazowych),
ustala, w drodze uchwały, szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy,
zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków,
prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych (w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania) i lokalnych oczyszczalni ścieków (w celu kontroli częstotliwości pozbywania się osadów ściekowych),
wydawanie pozwoleń na świadczenie określonych usług komunalnych,
wydawanie decyzji nakazującej posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc nie przeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, wskazując sposób wykonania tej decyzji,
przyjmowanie wyników pomiarów wielkości emisji z instalacji,
wydawanie decyzji zobowiązującej do prowadzenia dodatkowych (poza określonymi ustawą) pomiarów wielkości emisji z instalacji oraz przyjmowanie wyników tych pomiarów,
przyjmowanie zgłoszenia instalacji nie wymagającej pozwolenia emisyjnego,
wydawanie decyzji ustalającej wymagania dotyczące ochrony środowiska dla instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia,
przyjmowanie od wskazanych podmiotów i przekazywanie wojewodzie informacji o wykorzystanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska,
podejmowanie uchwał wyznaczających miejsca wydobywania kamienia, żwiru, piasku i innych materiałów z wód,
nakładanie w drodze decyzji obowiązku wykonania przez osobę fizyczną czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania instalacji lub urządzenia na środowisko wraz ze wstrzymaniem eksploatacji instalacji,
możliwość ustanawiania ograniczenia, co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko,
wprowadzanie określonych form ochrony przyrody (obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne),
wydawanie zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości,
kontrola przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym kompetencjami gminy,
występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska,
występowanie do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań będących w jego kompetencji, jeżeli w wyniku kontroli stwierdzono naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić,
przyjęcie gminnego programu ochrony środowiska (wraz z planem gospodarki odpadami), sporządzanie co 2 lata raportów z jego realizacji,

dysponowanie środkami gminnego funduszu ochrony środowiska.

Instrumenty ekonomiczno-finansowe

Do instrumentów finansowych należą przede wszystkim: opłaty za korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne, kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy ekologicznych i unijnych, pomoc publiczna na ochronę środowiska w postaci preferencyjnych pożyczek i kredytów, dotacji, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń płatności wobec budżetu i jednostek samorządu terytorialnego, zwolnień i ulg podatkowych.

Opłaty pobierane są za:

wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza ,
pobór wód i wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
składowanie odpadów,
wyłączanie gruntów rolnych i leśnych z produkcji,
usuwanie drzew i krzewów.

System opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska skłania przedsiębiorstwa do minimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko m.in. poprzez lokalizację produkcji, dobór technologii, oszczędniejsze korzystanie z zasobów naturalnych czy instalowanie urządzeń ochronnych. Gromadzone środki finansowe przekazywane są następnie do Funduszy Ochrony Środowiska różnych szczebli oraz funduszu ochrony gruntów rolnych.

Osoby fizyczne, nie będące przedsiębiorcami ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim to korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne.

Podobne opłaty pobiera się na podstawie przepisów prawa górniczego i geologicznego za działalność koncesjonowaną.

Administracyjne kary pieniężne pobiera się w tych samych sytuacjach, co opłaty, lecz za działania niezgodne z prawem. W odniesieniu do wód, powietrza, odpadów i hałasu karę wymierza wojewódzki inspektor ochrony środowiska, a w odniesieniu do drzew i krzewów - organ gminy. Stawki kar zwykle są kilkakrotnie wyższe niż opłaty i trafiają do funduszy celowych. Ustawa Prawo ochrony środowiska przewiduje możliwość odraczania, zmniejszania lub umarzania administracyjnych kar pieniężnych.

Instrumenty edukacyjno-informacyjne

Instrumenty te stanowią: edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych, dostęp do informacji o środowisku oraz włączenie obywateli i organizacji pozarządowych w procedury decyzyjne, szeroko pojęta współpraca pomiędzy samorządem różnych szczebli, między społeczeństwem i władzami, jak i władzami a podmiotami gospodarczymi. Współpraca ta jest konieczna przy opracowywaniu i wdrażaniu programu ochrony środowiska.

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji.

Obowiązkiem samorządów jest umożliwienie dostępu społeczeństwu do informacji o środowisku i jego ochronie, rozpowszechnianie informacji oraz umożliwienie udziału w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska. Obowiązek ten realizuje się poprzez rozwój sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji, np. poprzez stworzenie i udostępnienie komputerowej bazy danych, udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez

systemy konsultacji i debat publicznych, wprowadzanie mechanizmów tzw. budowania świadomości (np. kampanie edukacyjne). Wypracowane procedury i strategie działań powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych.

Instrumenty organizacyjno-planistyczne

Na poziomie gminnym instrumentami organizacyjno-planistycznymi służącymi realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska są, poza gminnym programem ochrony środowiska i planem gospodarki odpadami:

- strategia rozwoju gminy,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W powyższych dokumentach strategicznych powinny się znaleźć zapisy dotyczące zagadnień ochrony środowiska. Dokumenty opracowane wcześniej niż Program Ochrony Środowiska powinny zostać zaktualizowane i zweryfikowane pod względem zagadnień ochrony środowiska.

V.3. Źródła finansowania

Zbilansowanie możliwości

Dofinansowanie w zakresie ochrony środowiska jest możliwe z następujących źródeł:

- ✓ Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego
- ✓ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- ✓ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- ✓ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu
- ✓ fundusze powiatowe i gminne
- ✓ kredyty i pożyczki preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska, Fundację Rozwoju Śląska Opolskiego
- ✓ kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Bank Światowy)
- ✓ kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne
- ✓ Ekofundusz
- ✓ Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy
- ✓ Konkurs „Polska wolna od azbestu”
- ✓ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013

Program stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nich celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro. W ramach 15 priorytetów programu 5 bezpośrednio dotyczy ochrony środowiska:

- Gospodarka wodno-ściekowa – 3 275,2 mln euro (w tym 2 783,9 mln euro z FS);

- Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi – 1,430,3 mln euro (w tym 1,215,7 mln euro z FS);
- Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska – 655,0 mln euro (w tym 556,8 mln euro z FS);
- Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska – 667,0 mln euro (w tym 200,0 mln euro z EFRR);
- Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych – 105,6 mln euro (w tym 89,9 mln euro z EFRR);

Dodatkowo inne priorytety związane z transportem, ochroną zdrowia i szkolnictwem wyższym również obejmują działania opisane w Programie Ochrony Środowiska dla miasta Opola.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013

RPO WO stanowi podstawę podziału środków unijnych przeznaczonych dla regionu. Podstawowym źródłem finansowania zadań ujętych w niniejszym dokumencie jest oś priorytetowa 4: ochrona środowiska; jej cele to:

- poprawa jakości środowiska naturalnego poprzez unowocześnienie gospodarki wodno-ściekowej oraz infrastruktury przeciwpowodziowej;
- zwiększenie stopnia segregacji oraz ponownego wykorzystania odpadów;
- poprawa jakości powietrza oraz zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej;
- zachowanie różnorodności biologicznej oraz walorów przyrodniczych

Opolszczyzny.

Uprawnionymi podmiotami do otrzymania dofinansowania na inwestycje w zakresie ochrony środowiska są:

- jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjne wykonujące zadania j.s.t., związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego
- podmioty (w tym spółki prawa handlowego) wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada województwo opolskie, powiat, gmina, miasto, związek międzygminny lub Skarb Państwa
- podmioty wybrane w trybie przepisów ustawy Prawo Zamówień Publicznych, wykonujące usługi publiczne w obszarze objętym wsparciem w ramach działania na podstawie odrębnej, obowiązującej umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego (również na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego).

Na realizację całego RPO WO 2007-2013 przewidziano 427,1 mln euro z funduszy strukturalnych.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa

się w ramach następujących dziedzin: ochrona powietrza, ochrona wód i gospodarka wodna, ochrona powierzchni ziemi, ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo, geologia i górnictwo, edukacja ekologiczna, Państwowy Monitoring Środowiska, programy międzydziedzinowe, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, ekspertyzy i prace badawcze.

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z Narodowego Funduszu mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje i urzędy,
- szkoły wyższe i uczelnie,
- jednostki organizacyjne ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia),
- administracja państwowa,
- osoby fizyczne.

Wszyscy wnioskodawcy powinni posiadać status prawny umożliwiający im zawarcie umowy cywilno - prawnej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusz udziela dofinansowania w różnych formach, na cele określone w ustawie Prawo ochrony środowiska, zgodnie z rocznym planem finansowym, listą przedsięwzięć priorytetowych oraz kryteriami wyboru przedsięwzięć uchwalonymi przez Radę Nadzorczą Funduszu. Priorytetowe przedsięwzięcia dotyczą celów wyznaczonych w wojewódzkim programie ochrony środowiska, wojewódzkim planie gospodarki odpadami oraz własnej strategii działania (następna aktualizacja 2009-2012).

Powiatowe i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Jednostki organizacyjne gmin, spółki z udziałem gmin, osoby fizyczne, organizacje pozarządowe mogą starać się pozyskać dofinansowanie w ramach Gminnego lub Powiatowego Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na zadania związane z ochroną środowiska i gospodarką odpadami.

Obligacje gminne

Obligacje to jeden ze sposobów na finansowanie inwestycji unijnych. Zdaniem specjalistów emisja obligacji jest dla samorządów bardziej opłacalna od zaciągania kredytów bankowych. Inną zaletą tego instrumentu jest to, że emitowane zwykle w kilku transzach obligacje nie nastroczają później przy spłacie wielkich problemów - łatwiej jest spłacać kilka razy w ciągu roku relatywnie niewielką sumę niż całość zadłużenia za jednym razem.

Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBRD)

EBRD wspiera inwestycje sektora prywatnego zmierzające do poprawy jakości środowiska. Inwestycje środowiskowe wspierane przez bank dotyczą między innymi infrastruktury komunalnej i ochrony środowiska, - poprawy wydajności energetycznej i użycia odnawialnych źródeł energii. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju wspiera też projekty związane z ograniczaniem emisji gazów cieplarnianych. Wartość kredytu wynosi od 2 do 250 mln (średnio 5 mln euro), co stanowi do 35% wartości inwestycji.

Bank Ochrony Środowiska

Kredyt ekologiczny jest przyznawany na zakup lub montaż wyrobów służących ochronie środowiska. Wszystkie podmioty mogą starać się o pozyskanie preferencyjnego kredytu. Maksymalna kwota kredytu może wynieść do 100% kosztów zakupu i kosztów montażu, przy czym koszty montażu mogą być kredytowane w jednym z poniższych przypadków:

- gdy Sprzedawca, z którym Bank podpisał porozumienie jest jednocześnie Wykonawcą,
- gdy Wykonawca jest jednostką autoryzowaną przez Sprzedawcę, z którym Bank podpisał porozumienia,
- gdy Bank podpisał z Wykonawcą porozumienie dotyczące montażu urządzeń i wyrobów zakupionych wyłącznie na zasadach obowiązujących dla niniejszego produktu.

Okres kredytowania wynosi do 5 lat. Oprocentowanie jest zmienne, ustalone na podstawie uchwały Zarządu BOŚ S.A. W przypadku zawarcia umowy pomiędzy Bankiem a sprzedawcą, bądź producentem urządzeń kredyty udzielone na zakupy tych urządzeń mogą być oprocentowane od 1% w skali roku.

Inne banki krajowe

Bankami, które w szczególności wspierają kredytowo realizację zadań z zakresu środowiska są: Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Rozwoju Eksportu S.A, Bank Gdański S.A., niemniej rynek tego typu usług stale się rozszerza i coraz więcej banków ma w ofercie produkty dedykowane ochronie środowiska.

Fundacja Rozwoju Śląska Opolskiego

Pożyczki przyznawane są przedsiębiorcom działającym na terenie województwa opolskiego realizującym przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju gospodarczego firmy, w tym do tworzenia nowych miejsc pracy w województwie opolskim. O pożyczki mogą ubiegać się również przedsiębiorstwa z udziałem jednostek samorządu terytorialnego. Środki uzyskane z pożyczki mogą być przeznaczone na cele bezpośrednio związane z prowadzoną działalnością. Pożyczki są udzielane wyłącznie małym przedsiębiorcom, zgodnie z ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Fundacja EkoFundusz

Zadaniem Fundacji jest dofinansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych uznanych za priorytetowe w skali europejskiej lub światowej. Ta specyfika EkoFunduszu uniemożliwia mu finansowanie przedsięwzięć, których celem jest rozwiązywanie tylko lokalnych problemów. Zadaniem EkoFunduszu jest też ułatwienie transferu na polski rynek najlepszych technologii z krajów-donorów, a także stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska. W związku ze zbliżającym się terminem zakończenia programu zamiany polskiego zadłużenia na inwestycje ochrony środowiska, wnioski o udzielenie dotacji dla projektów będą przyjmowane do dnia 30 czerwca 2008 roku.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy

W ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego można dofinansować działania związane z promocją zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami. W ramach Mechanizmów Finansowych mogą być realizowane np. projekty inwestycyjne na zagospodarowanie segregowanych odpadów. Beneficjentami mogą być wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe utworzone w prawny sposób w Polsce i działające w interesie publicznym.

Konkurs „Polska wolna od azbestu”

Konkurs jest organizowany przez Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Konkurs jest skierowany do wszystkich gmin i powiatów. Celem Konkursu jest nagrodzenie gmin i powiatów, które wyróżniają się skutecznym i sprawnym działaniem w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Nagrody pieniężne należy wykorzystać na:

- działania związane z realizacją inwestycji mających na celu usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych użyteczności publicznej,
- budowę i modernizację składowisk odpadów,
- likwidację oddziaływania azbestu i wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców,
- akcje informacyjno – edukacyjne.

Wspólne Wdrożenia, czyli Joint Implementation (JI)

To mechanizm ustanowiony w Art. 6 Protokołu z Kioto (PzK), który umożliwi nabycie i transfer jednostek redukcji emisji gazów cieplarnianych (ERUs) pomiędzy krajami Aneksu I do Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, powstałych w wyniku realizacji projektów inwestycyjnych obniżających emisję gazów cieplarnianych lub zwiększających pochłanianie GC. Jednostki redukcji emisji (ERUs) mogą być generowane w okresie 2008 – 2012 i przekazywane krajom Aneksu I jako środek do wypełnienia ich zobowiązań wynikających z PzK w sposób efektywny ekonomicznie.

Mechanizm ten może posłużyć do pozyskania zewnętrznych środków przez spółki pragnące wdrożyć inwestycje obniżające emisję gazów cieplarnianych (np. odgazowanie składowiska odpadów komunalnych).

LIFE+

LIFE+ jest instrumentem DG Środowiska finansowym wspierającym politykę ochrony środowiska Wspólnoty Europejskiej, który będzie realizowany w latach 2007 – 2013 Stanowi kontynuację programu LIFE, realizowanego w latach 1992 - 2006. Celem programu LIFE+ jest finansowanie projektów związanych z wdrażaniem, aktualizacją oraz rozwojem wspólnotowej polityki i prawodawstwa w dziedzinie środowiska, a tym samym wspieranie zrównoważonego rozwoju państw UE.

W szczególności, LIFE+ wspiera wdrażanie szóstego Programu Działania Środowiskowego Wspólnoty (6th EAP, 2002–2012), włącznie z jego strategiami tematycznymi, oraz zapewnia wsparcie finansowe dla środków i przedsięwzięć zapewniających wartość dodaną w Krajach Członkowskich UE.

LIFE+ składa się z trzech komponentów:

- 1) „LIFE+ przyroda i różnorodność biologiczna”
- 2) „LIFE+ polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”
- 3) „LIFE+ informacja i komunikacja”

Instrument Finansowy Ochrony Ludności

To drugi z instrumentów finansowych DG Środowiska. Jego celem jest wspieranie działań ukierunkowanych na ochronę ludzi, jak również środowiska naturalnego i dóbr kultury, przed kataklizmami naturalnymi i katastrofami spowodowanymi przez działalność ludzką. Ukierunkowany jest on również na rozwijanie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi na polu obrony cywilnej. Instrument ten może służyć finansowaniu szeroko rozumianego przeciwdziałania skutkom poważnych awarii i katastrof transportowych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

W ramach PROW wyodrębniono oś priorytetową 2 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, w ramach której określono 3 działania mające związek z gospodarką odpadami.

W ramach Działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, można dofinansować wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy; Beneficjentem może być osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik.

W ramach Działania Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, można dofinansować wytwarzanie produktów energetycznych z biomasy; Beneficjentem może być osoba fizyczna lub osoba prawna, lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zatrudniające poniżej 10 osób, i mające obrót nieprzekraczający równowartości w zł 2 mln euro. Działalność powinna być prowadzona w gminie wiejskiej albo w gminie wiejsko-miejskiej lubi miejskiej liczących poniżej 5 tys. mieszkańców lub na obszarach wiejskich pod warunkiem, iż obszary te nie należą do gmin wiejsko-miejskich lub miejskich liczących powyżej 20 tys. mieszkańców.

W ramach Działania Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej, można dofinansować, tworzenie systemów zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych oraz wytwarzanie lub dystrybucję energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy. Beneficjentem może być gmina lub inna jednostka organizacyjna, dla której organizatorem jest j.s.t.

V.4. Harmonogram rzeczowo-finansowy wdrażania programu

Ochrona gleb i powierzchni ziemi

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANIA WŁASNE GMINY*					
1.	Organizacja cyklu szkoleń dla rolników obejmujących zasady kodeksu dobrych praktyk rolniczych	2008 – 2011	Urząd Gminy, ARiMR, WODR Łosiów	40	środki własne, PROW
2.	Promocja agroturystyki i rolnictwa ekologicznego	2008 - 2011	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski	20	środki własne, WFOŚiGW, PROW
3.	Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych (zapobieganie degradacji i erozji gleb)	2008 - 2011	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe	-	-
ZADANIA KOORDYNOWANE**					
4.	Okresowa kontrola zawartości metali ciężkich, składników nawozowych oraz odczynu pH w glebach użytkowanych rolniczo	2008 - 2011	Starostwo powiatowe, WODR Łosiów	15	środki własne, WFOŚiGW
5.	Coroczna aktualizacja rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby i ziemi	2008 - 2011	Starostwo Powiatowe	b.d.	środki własne, PFOŚiGW
6.	Ochrona i wykorzystanie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych w celach turystycznych	2008 - 2011	właściciele gospodarstw	b.d.	środki własne
7.	Rekultywacja terenów zdegradowanych przez przemysł wydobywczy	2008 - 2011	zakłady przemysłu wydobywczego	b.d.	środki własne, WFOŚiGW

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Gospodarka wodno-ściekowa

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANA WŁASNE GMINY*					
1.	Uzupełniająca rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenach przeznaczonych pod budownictwo	2008 - 2011	Urząd Gminy, ELKOM Sp. z o.o., „PROWOD” Sp. z o.o	b.d.	środki własne, WFOŚiGW, PROW, RPO WO, GFOŚiGW
2.	Edukacja oraz propagowanie postaw i zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody	2008 - 2011	Urząd Gminy, ELKOM Sp. z o.o., „PROWOD” Sp. z o.o	10	środki własne
3.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Dobrzeniu Wielkim i Czarnowąsach – bądź przekierowanie ścieków do oczyszczalni w Opolu	2008 - 2011	Urząd Gminy, ELKOM Sp. z o.o., „PROWOD” Sp. z o.o	b.d.	środki własne, WFOŚ, RPO WO, PROW
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej na obszarach nieskanalizowanych (Kup, Świerkle, Brzezie)	2008 - 2011	Urząd Gminy, ELKOM Sp. z o.o., „PROWOD” Sp. z o.o.	2 500	środki własne, WFOŚiGW, RPO WO, PROW
5.	Inwentaryzacja nielegalnych kolektorów i rowów służących do odprowadzania ścieków	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
6.	Propagowanie budowy oczyszczalni przydomowych i małych grupowych oczyszczalni ścieków na terenach nie przewidzianych do skanalizowania	2008 - 2011	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe	-	-
7.	Inwentaryzacja istniejących systemów kanalizacji deszczowych wraz z oceną ich stanu technicznego	2008 - 2011	Urząd Gminy, Zarząd Dróg Powiatowych, Zarząd Dróg Wojewódzkich, GDDKiA	-	-

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
8.	Budowa kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi	2008 - 2011	Urząd Gminy, Zarząd Dróg Powiatowych, Zarząd Dróg Wojewódzkich, GDDKiA	b.d. (w zależności od wyników inwentaryzacji pkt. 7)	środki własne, WFOŚiGW
9.	Prowadzenie monitoringu wpływu składowiska odpadów w Chróścicach na jakość wód	2008 - 2011	Urząd Gminy, GZGKiM Dobrzeń Wielki	180	środki własne
10.	Prowadzenie akcji informacyjnej i propagowanie wśród rolników tzw. Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych	2008 - 2011	Urząd Gminy, WODR	40	środki własne, ARMiR
11.	Wykonanie roślinnych barier ochronnych wzdłuż wytypowanych odcinków wód powierzchniowych	2008 - 2011	Urząd Gminy, zarządcy wód	15 zł/mb	środki własne
12.	Kontrola istniejących zabezpieczeń wodnych i rozpoznanie potrzeb w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	2008 - 2011	Urząd Gminy, RZGW, WZMiUW	10	środki własne
13.	Utrzymanie przeciwpowodziowej funkcji terenów zalewowych, całkowite zaprzestanie wszelkich nowych inwestycji, które mogą zmniejszyć rolę przeciwpowodziową terenów zalewowych	2008 - 2011	Urząd Gminy	w ramach działalności urzędu	środki własne
ZADANIA KOORDYNOWANE**					
14.	Współpraca przy opracowaniu programu ochrony przed powodzią w zlewni rzeki Odry	2008 - 2011	Urząd Gminy, RZGW, WZMiUW, Starostwo Powiatowe	b.d.	środki własne
15.	Współpraca przy opracowaniu programu ochrony przed powodzią w zlewni rzeki Mała Panew	2008 - 2011	Urząd Gminy, RZGW, WZMiUW, Starostwo Powiatowe	b.d.	środki własne
16.	Rozwój współpracy regionalnej w celu poprawy jakości wód Małej Panwi	2008 - 2011	Związek gmin „Dolna Mała Panew”	b.d.	środki własne, WFOŚ, NFOŚ

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
17.	Budowa oczyszczalni przydomowych i małych grupowych oczyszczalni ścieków na terenach nie przewidzianych do skanalizowania	2008 - 2011	gospodarstwa indywidualne	b.d.	środki własne
18.	Budowa bezpiecznych dla środowiska miejsc magazynowania obornika i zbiorników na gnojowicę w gospodarstwach rolnych	2006 - 2008	Urząd Gminy, rolnicy indywidualni	b.d.	środki własne
19.	Stosowanie w zakładach przemysłowych tylko najlepszych dostępnych technik produkcyjnych (BAT), sprzyjających ograniczeniu zużycia wody	2005 - 2012	Zakłady przemysłowe	b.d.	środki własne, WFOŚiGW

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Ochrona powietrza atmosferycznego

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANA WŁASNE GMINY*					
1.	Rozbudowa sieci ciepłowniczej i gazowniczej w gminie Dobrzeń Wielki	2008 - 2011	Urząd Gminy, „ELKOM” Sp. z o.o, Górnośląska Spółka Gazownictwa w Zabrze..	b.d.	GFOŚiGW, PROW, WFOŚiGW, RPO WO
2.	Termomodernizacja budynków	2008 - 2011	Urząd Gminy, Spółdzielnie mieszkaniowe, mieszkańcy	b.d.	środki własne, GFOŚiGW, EkoFundusz, Fundusz Termomodernizacyjny
3.	Edukacja ekologiczna w zakresie poszanowania energii ciepłej i elektrycznej, korzyści z termomodernizacji, zachęcania do stosowania paliw alternatywnych dla węgla (proekologicznych), szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych	2008 - 2011	Urząd Gminy	40	środki własne, WFOŚiGW
4.	Opracowanie gminnego studium wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2009 - 2010	Urząd Gminy	20	GFOŚiGW
5.	Prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych	2008 - 2011	Urząd Gminy	b.d.	środki własne
6.	Promowanie publicznych środków transportu	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
7.	Tworzenie ścieżek rowerowych	2008 - 2011	Urząd Gminy	b.d.	środki własne
8.	Egzekwowanie zakazu wypalania traw i ściernisk	2008 - 2011	Urząd Gminy, Policja, Straż Pożarna, WIOŚ Opole	-	-

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANIA KOORDYNOWANE**					
9.	Egzekwowanie wymagań dotyczących stanu technicznego pojazdów i przestrzegania dozwolonej prędkości ruchu	2008 - 2011	Policja	w ramach działalności jednostki	środki własne
10.	Zastosowanie paliw alternatywnych dla węgla	2008 - 2011	Jednostki gospodarcze	b.d.	środki własne, WFOŚ
11.	Modernizacja dróg wojewódzkich i powiatowych, budowa obwodnic	2008 - 2011	Zarząd Dróg Wojewódzkich Opole, Zarząd Dróg Powiatowych	b.d	środki własne, RPO WO, PO liŚ

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Ochrona przed hałasem

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANIA WŁASNE GMINY*					
1.	Prowadzenie bieżących remontów dróg gminnych	2008 - 2011	Urząd Gminy	b.d.	środki własne
2.	Identyfikacja obiektów stwarzających zagrożenie akustyczne dla środowiska oraz prowadzenie działań na rzecz zmniejszenia ich uciążliwości	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
3.	Uwzględnianie w zmianach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszczalnych wartości poziomu dźwięku w środowisku	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
ZADANIA KOORDYNOWANE**					
4.	Pozyskiwanie danych o skali zagrożenia hałasem	2008 - 2011	Starostwo Powiatowe	-	-
5.	Ograniczenie uciążliwości akustycznej dróg i tras kolejowych do poziomu wymaganego normami, budowa ekranów dźwiękochłonnych, stosowanie od strony drogi i torów kolejowych okien o zwiększonej izolacyjności akustycznej, lokalizacja ochronnych pasów zieleni	2008 - 2011	GDDKiA, ZDW Opole, Zarząd Dróg Powiatowych, PKP	b.d.	środki własne
6.	Egzekwowanie wymagań dotyczących stanu technicznego pojazdów i przestrzegania dozwolonej prędkości ruchu	2008 - 2011	Starostwo Powiatowe, Policja	w ramach działalności jednostek	środki własne

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANIA WŁASNE*					
1.	Uwzględnianie w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (zmianach planów) zagrożeń związanych z promieniowaniem niejonizującym, preferowanie mało konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
2.	Określenie aktualnego poziomu elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego w miejscach jego potencjalnego oddziaływania	2008 - 2011	Urząd Gminy, Urząd Wojewódzki	-	-
ZADANIA KOORDYNOWANE**					
3.	Wyeliminowanie emisji promieniowania niejonizującego ze źródeł będących zagrożeniem dla ludzi i środowiska	2008 - 2011	Urząd Wojewódzki, WIOŚ, Urząd Marszałkowski	-	-

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Ochrona przyrody

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostką odpowiedzialną	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	2	4	5	6
ZADANIA WŁASNE GMINY*					
1.	Tworzenie małoobszarowych form ochrony przyrody (zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne)	2008 - 2011	Urząd Gminy	40	środki własne
2.	Objęcie ochroną prawną drzew- pomników przyrody	2008 - 2011	Urząd Gminy	20	środki własne
3.	Tworzenie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno – wypoczynkowych (istniejących i projektowanych)	2008 - 2011	Urząd Gminy	50	środki własne
4.	Tworzenie ścieżek przyrodniczo- dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych i krajobrazowo atrakcyjnych	2008 - 2011	Urząd Gminy	20	środki własne
5.	Pielęgnacja i konserwacja istniejących na terenie gminy obiektów i form ochrony przyrody, w tym zabytkowych założeń zieleni	2008 - 2011	Urząd Gminy	40/rok	środki własne
ZADANIA KOORDYNOWANE GMINY**					
6.	Ochrona siedlisk łągowych	2005 – 2012	RZGW i inni administratorzy cieków wodnych	b.d.	środki własne
8.	Tworzenie form zieleni izolacyjno – osłonowej wzdłuż ciągów komunikacyjnych	2005 – 2012	zarządcy dróg i linii kolejowych	b.d.	środki własne

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Ochrona przed skutkami poważnych awarii

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostką odpowiedzialną	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	2	4	5	6
ZADANIA WŁASNE GMINY*					
1.	Uwzględnianie w przyszłych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (zmianach planów) potencjalnych stref zagrożenia związanych z ryzykiem wystąpienia poważnych awarii wokół obiektów i tras komunikacyjnych	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
2.	Informowanie zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej o jego obowiązkach	2008 - 2011	Urząd Gminy, Komendant Powiatowy PSP	-	-
3.	Instruowanie społeczeństwa o zasadach postępowania w wypadku wystąpienia awarii przemysłowych i transportowych	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
4.	Instruowanie społeczeństwa o występujących zagrożeniach, podjętych środkach zapobiegawczych i o działaniach, które będą podjęte w przypadku wystąpienia awarii	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
5.	Egzekwowanie wymogów dotyczących transportu substancji i odpadów niebezpiecznych	2008 - 2011	Urząd Gminy, Komendant Powiatowy PSP, WIOŚ, Policja	-	-

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

Edukacja ekologiczna

Lp.	Nazwa zadania	Termin realizacji	Jednostka odpowiedzialna	Szacunkowe koszty tys. [PLN]	Główne źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
ZADANIA WŁASNE GMINY*					
1.	Tworzenie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych, szlaków pieszych, rowerowych, konnych, w rejonach przyrodniczo cennych	2008 - 2011	Urząd Gminy, Urząd Wojewódzki, Nadleśnictwa	40	środki własne, WFOŚ
2.	Promocja działań proekologicznych z przeznaczeniem dla dorosłej części społeczności lokalnej - wydawnictwa ekologiczne, szkolenia	2008 - 2011	Urząd Gminy	40 (rocznie)	środki własne, sponsorzy
3.	Promocja agroturystyki, rolnictwa ekologicznego (szkolenia, broszury, warsztaty)	2008 - 2011	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski, WODR Łosiów	20 (rocznie)	środki własne, WFOŚiGW, RPO WO, PROW
4.	Organizacja konkursów ekologicznych, akcji sprzątania, akcji edukacyjnych, festynów ekologicznych i innych spotkań integrujących mieszkańców	2008 - 2011	Urząd Gminy	30 rocznie	środki własne, sponsorzy
5.	Doposażenie bibliotek w najnowsze pozycje w zakresie ochrony środowiska	2009 - 2010	Urząd Gminy, Szkoły	10	środki własne, WFOŚiGW, sponsorzy
6.	Prowadzenie działalności informacyjnej w Urzędzie Gminy	2008 - 2011	Urząd Gminy	-	-
ZADANIA KOORDYNOWANE**					
7.	Rozwój i utrzymanie systemu udostępniania informacji o środowisku	2008 - 2011	Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe, Urząd Marszałkowski	w ramach działalności urzędu	środki własne

* Przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji Gminy

** Przedsięwzięcia finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji wyższego szczebla: powiatowego, wojewódzkiego i centralnego

V.5. Monitoring i ocena realizacji programu

Ocena realizacji Programu polega przede wszystkim na monitorowaniu, czyli obserwacji:

zakresu wykonania zadań ujętych w Programie,
rozbieżności pomiędzy przyjętymi zadaniami i stopniem ich wykonania,
przyczyn ewentualnego niewykonania założonych zadań.

System monitoringu i oceny powinien obejmować stworzenie:
systemu zbierania i selekcjonowania informacji,
systemu oceny i interpretacji zgromadzonych danych.

Zbudowanie takiego systemu monitoringu i prowadzenie opisanych działań pozwoli na bieżące monitorowanie realizacji Programu poprzez:

systematyczne zbieranie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji poszczególnych zadań Programu; wynikiem tych działań będzie materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen,
uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych empirycznych; otrzymany materiał będzie służył przygotowaniu raportów,
przygotowanie raportów z realizacji zadań ujętych w Programie,
analiza porównawcza osiągniętych wyników z założeniami Programu; określenie stopnia wykonania zapisów przyjętego Programu oraz identyfikacja ewentualnych rozbieżności,
analiza przyczyn odchyłeń oraz określenie działań korygujących polegających na modyfikacji dotychczasowych oraz ewentualne wprowadzenie nowych instrumentów wsparcia,
przeprowadzenie zaplanowanych działań korygujących.

Podstawą zarządzania Programem będzie stałe monitorowanie uzyskiwanych efektów stwierdzanych jako poprawa jakości środowiska, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz skutki podejmowanych działań.

Podstawą dla sprawnego zbierania danych monitoringu jest opracowany zestaw mierników (wskaźników stanu środowiska).

W związku z faktem, że gminne programy ochrony środowiska stanowią narzędzie realizacji polityki ekologicznej państwa na szczeblu gminnym, do kontroli realizacji programu służyć mogą wskaźniki wzorowane na przyjętych w polityce ekologicznej limitach krajowych związanych z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska, skorygowanych odpowiednio w zależności od specyficznych warunków i możliwości gminy, tj.:

ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),

ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. (również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),

dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,

odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych,

pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miasta i zakładów przemysłowych,
zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%,
ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.

Poza głównymi miernikami przy ocenie skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa będą stosowane wskaźniki społeczno-ekonomiczne, wskaźniki presji na środowisko i stanu środowiska oraz wskaźniki reakcji państwa i społeczeństwa, a mianowicie:

a) wskaźniki społeczno-ekonomiczne:

poprawa stanu zdrowia obywateli, mierzona przy pomocy takich mierników jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności, zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji, zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych,

b) wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:

zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód śródlądowych, poprawę jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej,

poprawę jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, a więc przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych),

zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim poziomu hałasu na granicy własności wokół obiektów przemysłowych oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych,

zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych,

ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenie powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach przemysłowych, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury,

wzrost lesistości kraju, rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrost zapasu i przyrostu masy drzewnej, a także wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów będących pod wpływem zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby,

zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk, a także pomyślne reintrodukcje gatunków,

- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą,
- c) wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:
spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli,
zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych,
opracowanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

Celem zwartego i przejrzystego ujęcia obserwowanych wskaźników zaleca się zastosowanie wskazanego w programie wojewódzkim zestawienia wskaźników realizacji Programu.

Zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska, Wójt Dobrzeń Wielkiego sporządza co dwa lata raporty z wykonania programu, które przedstawia Radzie Gminy. Za sporządzenie raportu szczegółowego powinien być odpowiedzialny Kierownik Programu, a raport powinien dotyczyć szczególnie działań, które są związane z likwidacją przekroczenia przepisów prawa, wynikami monitorowania jakości środowiska, koniecznością wprowadzenia korekt do Programu itp. Raporty szczegółowe winny być przedstawiane na posiedzeniach Rady Gminy. Wskazane jest by korekty Programu były wprowadzane w drodze uchwały Rady Gminy.